Projekt **„Aglomeracja konińska – współpraca JST kluczem do nowoczesnego rozwoju gospodarczego”**
jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013

STUDIUM ROZWOJU GOSPODARCZEGO WRAZ Z PROGRAMEM PROMOCJI TERENÓW INWESTYCYJNYCH OBSZARU FUNKCJONALNEGO AGLOMERACJI KONIŃSKIEJ

Konin 2014

Zadanie realizowane przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej przyznanych w ramach „Konkursu na działania wspierające jednostki samorządu terytorialnego w zakresie planowania miejskich obszarów funkcjonalnych” ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju)

Strategia realizowane na zlecenie:	**Starostwo Powiatowe w Koninie** Aleje 1 Maja 9 62-510 Konin (Lider projektu „Aglomeracja konińska – współpraca JST kluczem do nowoczesnego rozwoju gospodarczego”)
Wykonawca:	Nazwa wykonawcy Ageron Polska Michał Zieliński Ul. Starościńska 1B 02-516 Warszawa
Termin realizacji:	Opracowanie i realizacja: luty – wrzesień 2014

1 Wstęp 7

2 Analiza dokumentów strategicznych 9
2.1 Dokumenty szczebla krajowego.....9
2.1.1 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 9
2.1.2 Strategia Rozwoju Kraju 2020 12
2.1.3 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.....13
2.1.4 Inne dokumenty szczebla krajowego 15
2.1.5 Podsumowanie 16
2.2 Dokumenty szczebla regionalnego 17
2.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. 17
2.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego z 2010 r.19
2.2.3 Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010-2020 20
2.2.4 Podsumowanie 21
2.3 Dokumenty szczebla lokalnego 22
2.3.1 Kierunki rozwoju w wybranych dziedzinach 22
2.3.2 Priorytetowe kierunki rozwoju poszczególnych gmin 24

3 Analiza uwarunkowań rozwoju gospodarczego 27
3.1 Uwarunkowania lokalizacyjne 27
3.1.1 Położenie geograficzne 27
3.1.2 Główne szlaki transportowe 30
3.1.3 Uwarunkowania lokalizacyjne – podsumowanie 32
3.2 Uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe 33
3.2.1 Walory przyrodnicze 33
3.2.2 Stan środowiska 36
3.2.3 Uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe – podsumowanie 38
3.3 Uwarunkowania infrastrukturalne.....40
3.3.1 Infrastruktura transportowa 40
3.3.2 Gospodarka wodno-ściekowa i gospodarowanie odpadami 42
3.3.3 Elektroenergetyka, gazownictwo i ciepłownictwo 45
3.3.4 Uwarunkowania infrastrukturalne – podsumowanie 46
3.4 Uwarunkowania społeczne 47
3.4.1 Demografia 47
3.4.2 Gospodarka mieszkaniowa 50
3.4.3 Rynek pracy 52
3.4.4 Rynek edukacyjny 58

3.4.5 Uwarunkowania społeczne – podsumowanie 61
3.5 Uwarunkowania gospodarcze 63
3.5.1 Wykorzystanie terenu 63
3.5.2 Rolnictwo 67
3.5.3 Finanse publiczne 69
3.5.4 Podmioty gospodarcze 74
3.5.5 Inwestycje 82
3.5.6 Innowacyjność w przedsiębiorstwach 83
3.5.7 Instytucje otoczenia biznesu 84
3.5.8 Uwarunkowania gospodarcze – podsumowanie 86
3.6 Turystyka 88
3.6.1 Walory i atrakcje turystyczne 88
3.6.2 Infrastruktura turystyczna i ruch turystyczny 89
3.6.3 Turystyka – podsumowanie 91

4 SWOT 93

5 Najważniejsze wyzwania 100

Zadania rozwojowe 101
Branże 104

6 Marka gospodarcza OFAK 106

7 Obszary 110

Obszar strategiczny I: Mieszkańcy 110
Obszar strategiczny II: Przedsiębiorczość 112
Obszar strategiczny III: Inwestycje 113

8 Cele strategiczne 115

Cel strategiczny nr 1. Stworzenie w OFAK korzystnych warunków inwestycyjnych 117
1.1. Promocja gospodarcza Aglomeracji Konińskiej 118
1.2. Usprawnienie systemu obsługi inwestora 118
1.3. Wyznaczanie terenów inwestycyjnych 119
1.4. Przygotowanie terenów inwestycyjnych 120
1.5. Stworzenie kompleksowej oferty inwestycyjnej oraz jej promocja 120
1.6. Stworzenie podstrefy Specjalnej Strefy Ekonomicznej 121

1.7. Rozwój opieki poinwestycyjnej 122
1.8. Nacisk na rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego 122
Cel strategiczny nr 2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw 124
2.1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu 125
2.2. Wsparcie rozwoju struktur klastrowych oraz usieciowienia się firm 125
2.3. Wzmocnienie postaw proeksportowych 126
2.4. Zwiększenie wewnętrznej i zewnętrznej integracji przestrzennej OFAK 127
2.5. Ułatwienie dostępu do atrakcyjnych źródeł finansowania 127
2.6. Rozwój współpracy między partnerem publicznym a prywatnym 128
2.7. Wsparcie branży OZE i technologii poprawiających efektywność energetyczną 128
Cel strategiczny nr 3. Wzrost działalności proinnowacyjnej firm 130
3.1. Wspieranie zachowań proinnowacyjnych 131
3.2. Propagowanie współpracy biznesu z instytucjami badawczo-rozwojowymi 131
3.3. Budowa infrastruktury proinnowacyjnej 132
3.4. Budowa Parku Przemysłowo-Technologicznego wyspecjalizowanego przede wszystkim w zakresie OZE i efektywności energetycznej 133
Cel strategiczny nr 4. Rozwój obszarów wiejskich 134
4.1. Tworzenie nowych funkcji obszarów wiejskich 135
4.2. Rozwój turystyki na obszarach wiejskich 135
4.3. Poprawa konkurencyjności obszarów wiejskich 136
4.4. Budowanie wysokiej jakości kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich 136
Cel strategiczny nr 5. Uczynienie z OFAK popularnego kierunku turystycznego 138
5.1. Przygotowanie kompleksowych produktów turystycznych 139
5.2. Promocja oferty turystycznej 139
5.3. Rozwój infrastruktury turystycznej 140
Cel strategiczny nr 6. Rozwój przedsiębiorczości wśród mieszkańców OFAK 142
6.1. Tworzenie spójnego systemu ulg i zachęt dla nowych przedsiębiorców 143
6.2. Poprawa dostępu i jakości usług publicznych dla mieszkańców 143
6.3. Promocja postaw proprzedsiębiorczych 144
6.4. Utworzenie instytucji otoczenia biznesu mających za zadanie wspieranie nowych przedsiębiorców 144
Cel strategiczny nr 7. Rozwój kapitału ludzkiego na terytorium OFAK 145
7.1. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych 145
7.2. Aktywizacja zawodowa osób szczególnie zagrożonych bezrobociem 146
7.3. Wzrost jakości systemu edukacji 147
7.4. Wzrost aktywności edukacyjnej osób dorosłych 147

9 Źródła fiansowania 148

10 Kierunki rozwoju gospodarczego 164
10.1 Charakterystyka 165
10.1.1 Obszary aktywizacji gospodarczej – AG 165
10.1.2 Obszary usługowe – U 166
10.1.3 Obszary turystyczne – T 166
10.1.4 Obszary rolnicze – R 167
10.2 Zestawienie 168

11 Program promocji terenów inwestycyjnych.....169
11.1 Cel działań promocyjnych 169
11.2 Grupy docelowe 170
11.3 Stworzenie marki i identyfikacji wizualnej 170
11.4 Narzędzia/Kanały 171
11.4.1 Folder inwestycyjny 171
11.4.2 Film promocyjny 171
11.4.3 Kampania internetowa 171
11.4.4 Promocja prasowa 171
11.4.5 Udział w targach, konferencjach i spotkaniach branżowych 172
11.4.6 Organizacja targów, konferencji i spotkań branżowych 174
11.4.7 Spotkania bezpośrednie 175
11.4.8 Gadżety promocyjne 175
11.5 Odbiorcy vs. narzędzia 175

12 Konsultacje społeczne 176

13 Monitoring i ewaluacja.....177

1 Wstęp

Opracowanie *Studium rozwoju gospodarczego Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej. Część analityczna* jest częścią projektu *Studium rozwoju gospodarczego wraz z programem promocji terenów inwestycyjnych Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej* realizowanego przez Ageron Polska na zlecenie Starostwa Powiatowego w Koninie, które reprezentuje wszystkie jednostki samorządu terytorialnego w ramach Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiego. Warto również zaznaczyć, że ww. projekt jest częścią projektu *Aglomeracja konińska – współpraca JST kluczem do nowoczesnego rozwoju gospodarczego,* w ramach którego celami szczegółowymi jest:

- identyfikacja wspólnych celów rozwojowych Obszaru funkcjonalnego,
- wzmocnienie istniejącej współpracy partnerów samorządowych,
- promowanie terytorialno – funkcjonalnego podejścia do polityki regionalnej,
- określenie kierunków rozwoju OFAK dzięki przeprowadzonej diagnozie i badaniom społecznym,
- stworzenie Strategii Rozwoju OFAK,
- stworzenie programów sektorowych tj. studiom rozwoju transportu zrównoważonego OFAK.

W ramach prowadzonych prac nad analizą odbyły się konsultacje ze Stałym Społecznym Zespołem Konsultacyjnym oraz Aglomeracyjnym Konwentem Samorządowym. Spotkania z tymi dwoma grupami miały na celu zdanie sprawozdania z postępu prac, przedstawienie planowanych działań, a przede wszystkim strategicznych założeń opracowywanego *Studium.* Wszystkie uwagi, komentarze i sugestie zostały wzięte pod uwagę w poniższym dokumencie.

W trakcie analizy czerpano dane z trzech głównych źródeł: dokumenty strategiczne, dostępne dane statystyczne, a także dane uzyskane od jednostek OFAK. W ramach pierwszego z wymienionych źródeł można wyróżnić podział na dokumenty szczebla krajowego (m.in.: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020, Strategia Rozwoju Kraju 2020, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 oraz Strategia Rozwoju Polski Zachodniej, szczebla regionalnego (m.in.: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego oraz Regionalna Strategia Innowacji) oraz o zasięgu lokalnym (m.in.: strategie rozwoju gmin i powiatu, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego). Drugim źródłem informacji były różnego rodzaju dane statystyczne, które zostały uzyskane z: Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Poznaniu, Powiatowego Urzędu Pracy w Koninie, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego, Geoportal Państwowego Instytutu Geologicznego i inne. Dane pozyskano również od jednostek samorządu terytorialnego OFAK. Dane te opierały się na otrzymanych informacjach przedmiotowych, studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dodatkowym źródłem informacji były również wyniki diagnoz i badań społecznych przygotowanych przez innych wykonawców na rzecz Zamawiającego np.: *Diagnoza i badania społeczne Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej.*

Poniższe opracowanie składa się z trzech zasadniczych części: analizy dokumentów strategicznych, analizy uwarunkowań rozwoju gospodarczego, a także załączonych do opracowania map wykonanych na potrzebę niniejszego projektu. Pierwsza część została podzielona zgodnie z rodzajami źródeł danych, a więc na dokumenty szczebla krajowego,

regionalnego oraz lokalnego. W ramach analizy uwarunkowań rozwoju gospodarczego wzięto pod uwagę następujące elementy:

- uwarunkowania lokalizacyjne, w tym: położenie geograficzne i główne szlaki transportowe;
- uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe, w tym: walory przyrodnicze i stan środowiska;
- uwarunkowania infrastrukturalne, w tym: infrastruktura transportowa i techniczna gospodarka wodno-ściekowa i gospodarowanie odpadami, ektroenergetyka, gazownictwo
  i ciepłownictwo;
- uwarunkowania społeczne, w tym: demografia, gospodarka mieszkaniowa, rynek pracy i rynek edukacyjny;
- uwarunkowania gospodarcze, w tym: wykorzystanie terenu, struktura własnościowa gruntów, rolnictwo, finanse publiczne, podmioty gospodarcze, inwestycje, innowacyjność w przedsiębiorstwach oraz instytucje otoczenia biznesu;
- turystyka, w tym: walory i atrakcje turystyczne , infrastruktura turystyczna i ruch turystyczny, ochrona dziedzictwa kulturowego.

2 Analiza dokumentów strategicznych

Analiza dokumentów strategicznych stanowi niezbędny i integralny element diagnozy realizowanej w ramach projektu tworzenia dokumentu „Studium rozwoju gospodarczego wraz z programem promocji terenów inwestycyjnych OFAK". Wynika to z założenia, że opracowywany dokument powinien być zgodny z założeniami polityki przestrzennej kraju, województwa wielkopolskiego oraz z istniejącymi dokumentami strategicznymi gmin wchodzących w skład OFAK.

Przedmiotem badań były dokumenty szczebla krajowego, regionalnego oraz lokalnego. Zostały poddane analizie w szczególności pod względem planowanych działań w dziedzinie gospodarki, które mogą wpłynąć na sytuację OFAK.

2.1 Dokumenty szczebla krajowego

Krajowe dokumenty strategiczne zakreślają ogólną wizję polityki rozwoju kraju i są dokumentami nadrzędnymi dla strategicznych dokumentów szczebla regionalnego oraz lokalnego. Opisane w nich działania implikujące realizację polityki rozwoju kraju służą zapewnieniu trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju i szeroko rozumianej spójności – w wymiarze społeczno-gospodarczym, regionalnym czy przestrzennym.

Analiza krajowych dokumentów strategicznych ma na celu wyodrębnienia tych założeń polityki rozwoju, które mogą wpływać na działanie OFAK. Ze względu na ogólny charakter dokumentów szczebla krajowego, wyróżniono dwa główne konteksty, które mogą oddziaływać na badany obszar – kontekst subregionów oraz obszarów funkcjonalnych.

Spośród krajowych dokumentów strategicznych, szczegółową analizę przeprowadzono dla *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020, Strategii Rozwoju Kraju 2020, Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030* oraz *Strategii Rozwoju Transportu*. Dokumenty te w sposób ogólny odnoszą się do sytuacji w subregionach, bez wskazania konkretnego obszaru. Zapisy mogą być postrzegane jako ogólny zarys pożądanych działań w OFAK, bez określenia szczegółowego opisu stanu docelowego subregionu.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę wymienionych dokumentów wraz ze wskazaniem wynikających z nich implikacji dla OFAK.

2.1.1 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Dokument *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 – Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* zakreśla politykę społeczno-gospodarczego rozwoju państwa w ujęciu wojewódzkim. Wskazane są w nim działania w wymiarze terytorialnym, cele oraz główne priorytety rozwoju kraju w ramach polityki regionalnej. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego* swoimi zapisami wzmacnia pozycję, rolę regionów, które poprzez rozwój konkurencyjności i poprawę spójności mają być znaczącą siła w rozwoju całego kraju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego w ogólnym zakresie zakłada wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych poprzez wzmacnianie ich powiązań z otaczającym obszarem. W dokumencie wyznaczono dwa obszary tematyczne odnoszące się do OFAK. Poniżej przedstawiono ich krótką charakterystykę wraz z implikacjami dla obszaru aglomeracji konińskiej.

W ramach celu 1 KSRR, zakładającego wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów, wyznaczono trzy kierunki działań polityki regionalnej, z których kierunek 1.2. dotyczy „tworzenia warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza ośrodkami wojewódzkimi". Jego realizacji służy koncentracja działań w czterech obszarach tematycznych, które bardziej szczegółowo zakreślają planowane działania.

- Obszar 1.2.1. *Zwiększanie dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionów* dotyczy działań mających na celu polepszenie jakości i liczby połączeń między ośrodkiem wojewódzkim,
  a innymi ośrodkami miejskimi w regionie o znaczeniu w skali całego regionu. Zakłada się skrócenie czasu dojazdu z ośrodka wojewódzkiego do ośrodków subregionalnych, jak również z obszarów wiejskich do miast. Zostanie to zapewnione poprzez inwestycje w rozbudowę infrastruktury jak również przez integrowanie transportu publicznego. OFAK wpisuje się w niniejsze założenia, ponieważ mimo bardzo dobrego połączenia autostradą A2 z Poznaniem, połączenia przebiegające na osi północ-południe wymaga modernizacji. Przez powiat koniński przechodzą drogi krajowe oraz liczne drogi wojewódzkie, które stwarzają możliwości dla mieszkańców terenów wiejskich na sprawne i szybkie przemieszczanie się do/z pracy.

Obszar 1.2.2. *Wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych* wskazuje na potrzebę pomocy
w rozwoju średniej wielkości ośrodków miejskich o liczbie mieszkańców powyżej 20 tys. Miasta te pełnią znaczącą rolę w skali regionu oraz subregionu zarówno pod względem gospodarczym, społecznym, jak również dostępu do usług publicznych. W ramach tego obszaru tematycznego przewidziano wsparcie w zakresie zwiększenia integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej średnich miast oraz ich wiejskiego otoczenia. Zaleca się również tworzenie planów i działań wspomagających lokalny rynek pracy, instytucje otoczenia biznesu czy rozwój ponadlokalnych funkcji gospodarczych. Istotne znaczenie ma również przyciąganie przedsiębiorstw funkcjonujących w oparciu o lokalne, specyficzne zasoby.

- Konin, jako miasto o liczbie ludności ok. 78 tys. zaliczane jest do miast średniej wielkości.
  W związku z tym powyższy obszar KSRR bezpośrednio go dotyczy, a w związku z tym, że większość terenów otaczających jest terenami rolniczymi, można mówić o konieczności ich integracji.

Obszar 1.2.3. *Pełniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich* ma na celu przeciwdziałanie marginalizacji terenów, które spełniają przede wszystkim funkcje rolnicze. Wsparcie obszarów wiejskich dotyczy również miast powiatowych, które są lokalnym centrum terenów rolniczych, stanowią rdzeń który jest dostawcą różnorodnych usług dla ludności (w zakresie edukacji, zdrowia, bezpieczeństwa, gospodarki, administracji, kultury). Ogólnie rozumiane wsparcie obszarów wiejskich skupia się na pomocy w pięciu głównych obszarach: zwiększenie mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich, poprawa infrastruktury transportowej, wspomaganie rozwoju miast powiatowych, tworzenie warunków do zwiększania inwestycji w dziedziny pozarolnicze oraz stymulowanie rozwoju lokalnego.

- Większość powierzchni OFAK są to tereny rolnicze. Według identyfikacji typów funkcjonalnych gmin według Bańskiego z 2007 r.[1] w skład powiatu konińskiego

[1] http://www.igipz.pan.pl/tl_files/igipz/ZGWiRL/Projekty/Ekspertyza_typologia.pdf

wchodzi jedna gmina o funkcji wybitnie rolniczej, a 9 gmin to obszary z przewagą funkcji rolniczej. Dla tego typu terenów zakłada się restrukturyzację rolnictwa i zwiększenie jego wydajności. OFAK powinien umacniać rolę miasta Konin, jako centrum lokalnego rozwoju gospodarczego. Dużą rolę KSRR stawia na kwestię mobilności mieszkańców. Zgodnie z tymi zapisami musi zostać rozszerzony obszar, w którym obywatele mogą pracować, bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania.

Obszar 1.2.4. *Efektywne wykorzystanie w procesach rozwojowych potencjału specjalizacji terytorialnej* wskazuje na potrzebę budowania specjalizacji społeczno-gospodarczej, która ma podnieść konkurencyjność danego obszaru. Wydzielone zostały trzy sfery działań w ramach tego obszaru tematycznego – rozbudowa i modernizacja infrastruktury, programy rozwoju specjalistycznych umiejętności zawodowych dla mieszkańców oraz wsparcie dla lokalizacji inwestycji związanych ze specjalizacją. Dokument przewiduje w szczególności wspieranie rozwoju klastrów, co ma się przyczynić do wzrostu konkurencyjności oraz współpracy różnych instytucji, zarówno publicznych jak i prywatnych.

- OFAK ma duży potencjał do rozwijania specjalizacji w wybranych dziedzinach. Obecność zarówno terenów cennych przyrodniczo, jak również obszarów inwestycyjnych położnych w pobliżu węzłów autostrady A2, sprzyja rozwijaniu m.in. specjalistycznych funkcji związanych z turystyką oraz rekreacją, czy funkcji logistycznych. Ponadto swoją specjalizację w zakresie energetyki i górnictwa odkrywkowego aglomeracja rozwija od wielu lat. Wykorzystać należy również możliwości, które niesie ze sobą pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych. Warto również rozwijać działania i projekty, których celem byłoby zdiagnozowanie oraz wspieranie grupy przedsiębiorstw posiadających potencjał klastrowy.

Obszar 1.3.5. *Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne* zakłada zarówno modernizację obecnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej jak również poszukiwanie potencjałów w zakresie pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych

- OFAK – posiada potencjał lokalny w zakresie energii wiatrowej oraz geotermii. W związku z obecną infrastrukturą związaną z przemysłem wydobywczym węgla brunatnego, rozwijającą się w tym regionie od wielu lat, jej modernizacja na tym obszarze jest bardzo pożądana.

Obszar 1.3.6. *Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego* dotyczy wsparcia racjonalnego wykorzystania zasobów (głównie turystycznych) danego obszaru, udostępniania zasobów kulturowych regionu oraz promocji i rozwoju turystyki przyjazdowej, m.in. związanej z potencjałem uzdrowiskowym.

- OFAK jest bogaty w walory przyrodnicze, w szczególności w obszary wodne – rzeka Warta oraz liczne jeziora połączone kanałami. Duże znaczenie dla subregionu ma turystyka pielgrzymkowa związana z występowaniem miejsc kultu (m.in. Sanktuarium Maryjne
  w Licheniu) o znaczeniu regionalnym, a nawet krajowym. Rozwijanie obecnego zagospodarowania turystycznego umożliwiłoby przyciągnięcie większej liczby turystów, a co za tym idzie, prowadziłoby do szybszego rozwoju regionu.

Drugim głównym obszarem, w ramach którego dokument odnosi się do badanego obszaru jest kwestia obszarów problemowych. Za obszary takie uznaje się tereny, w których następuje kumulacja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wsparcie dla OFAK odbywałoby się w ramach kierunku 2.3. *Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze*. Działania mające na

celu realizację tego kierunku dotyczą w szczególności wsparcia kapitału ludzkiego, modernizacji struktury gospodarczej, rozwoju infrastruktury technicznej, modernizację obiektów użyteczności publicznej oraz wsparcie programów rewitalizacyjnych.

Konin uznany został jako miasto o średnim natężeniu problemów. Związane jest to ze stopniowym odchodzeniem od przemysłu ciężkiego, który w znacznym stopniu dominował gospodarkę OFAK. Ze względu na wieloletnie związanie z przemysłem energetycznym lokalnej gospodarki, która obecnie ulega przekształceniom, zmienia się w sposób zasadniczy struktura lokalnego rynku pracy. Obecnie największe znaczenie ma wysokie bezrobocie, a także wysoki poziom migracji zawodowej. W związku z tym, w ramach OFAK muszą zostać przeprowadzone działania, które pozwolą na sprawniejszą realizację funkcji społeczno-gospodarczych.

Podsumowując, polityka regionalna oprócz rozwoju wielkich aglomeracji – centrów wojewódzkich, zakłada również wspieranie rozwoju pozostałych miast-ośrodków subregionalnych. Stanowią one uzupełniającą regionalną strukturę osadniczą. Wzmocnienie ich pozycji w regionie wpłynie pozytywnie na rozwój całego województwa. Ośrodki te tworzą centrum subregionu, które ma możliwość pozytywnego oddziaływania na otaczające je obszary, najczęściej wiejskie. Odbywa się to poprzez dyfuzję procesów rozwojowych na peryferia, dostarczanie miejsc pracy czy też różnorodnych usług publicznych.

2.1.2 Strategia Rozwoju Kraju 2020

Kolejnym dokumentem strategicznym szczebla krajowego, posiadającym nadrzędną pozycję wobec wszystkich dokumentów strategicznych niższych szczebli jest *Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo*. W odróżnieniu od KSRR dokument ten zakreśla politykę rozwoju kraju, wskazuje strategiczne zadania państwa, których realizacja ma na celu wzmocnienie procesów rozwojowych.

Strategia w ogólnym zakresie wskazuje działania mające prowadzić do poprawy sytuacji gospodarczej całego kraju, bez wydzielenia oddzielnych zadań dotyczących poszczególnych pod- i subregionów. Podobnie jak w przypadku KSRR wskazywane są ogólne zalecenia dotyczące subregionów, obszarów funkcjonalnych oraz średniej wielkości ośrodków miejskich. Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę wybranych priorytetowych celów i kierunków interwencji publicznej wraz z implikacjami dla obszaru aglomeracji konińskiej.

Kierunek I.1.5. *Zapewnienie ładu przestrzennego* wskazuje na konieczność sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych, które obejmować będą obszary miejskie (głównie metropolitalne), wrażliwe rozwojowo, związane z wykorzystaniem zasobów naturalnych i in.

- Mimo tego, że zapis dotyczy planów zagospodarowania przestrzennego istotne jest to, że zadaniem niniejszego Studium jest całościowe ujęcie obszaru funkcjonalnego. Jest to krok prowadzący do integracji funkcjonalnej powiatu konińskiego, co znacznie ułatwi opracowanie planu zagospodarowania obszaru w dalszej perspektywie.

Cel III.3. *Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych* zakłada nadanie szczególnej roli ośrodkom miejskim oraz ich otoczeniu, ze względu na zachodzące procesy rozprzestrzeniania rozwoju z centrów na peryferia. W związku z tym, polityka regionalna powinna być nakierowana na wykorzystanie potencjałów endogenicznych największych miast, ośrodków regionalnych i subregionalnych. Należy wykorzystać i rozwijać potencjał miast powiatowych mających możliwość przyciągania inwestycji, które z kolei są stymulatorem rozwoju całego obszaru funkcjonalnego, łącznie z terenami wiejskimi wokół miasta.

Kierunek III.3.3. *Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych*

i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich definiuje miasta regionalne, subregionalne i lokalne jako bieguny wzrostu, przez które impulsy rozwojowe rozprzestrzeniają się na obszar całego województwa. Zakłada się prowadzenie działań na rzecz obszarów zdegradowanych oraz programów wsparcia powiązań miast z otaczającymi je terenami wiejskimi. Dla terenów wykorzystywanych rolniczo przewiduje się działania wspierające wielofunkcyjny rozwój terenów wiejskich.

- Konin, jako miasto o znaczeniu subregionalnym, stanowić powinno biegun wzrostu dla otaczających go terenów. Bardzo istotna w tym zakresie jest rola specjalizacji, która decydować ma o konkurencyjności. W ramach OFAK należy wyróżnić najbardziej przyszłościowe sektory gospodarcze i na nich skoncentrować swoje działania. Ponadto OFAK może być beneficjentem programów kierowanych w celu poprawy integracji transportowej, która ma łączyć obszary miast z ich wiejskim zapleczem. Obszary rolnicze znajdujące się w granicach powiatu mogą zostać objęte działaniami prowadzącymi do dywersyfikacji gospodarczej, wprowadzeniu również pozarolniczej działalności gospodarczej na te tereny.

Kierunek III.3.4. *Zwiększenie spójności terytorialnej* podobnie jak w przypadku KSRR wskazuje na istnienie obszarów zagrożonych marginalizacją ze względu na tracenie dotychczasowych funkcji społeczno-gospodarczych.

- OFAK jako subregion o znacznym udziale przemysłu wydobywczego w gospodarce zaliczony jest do obszarów wymagających wsparcia. W związku ze zmniejszeniem tempa rozwoju na obszarach poprzemysłowych konieczne jest zastosowanie instrumentów restrukturyzacji rewitalizacji.

Podsumowując, w kontekście OFAK *Strategia Rozwoju Kraju 2020* zakłada wsparcie dla subregionów głównie w ramach integracji miast z otaczającym ich obszarem. Ośrodki subregionalne są definiowane jako bieguny wzrostu zarówno w skali lokalnej jak również regionalnej. Dokument wskazuje na konieczność wyznaczenia obszarów funkcjonalnych, co ma wspomóc zaprowadzenie ładu przestrzennego na danym obszarze.

2.1.3 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest dokumentem strategicznym stwarzającym krajowe ramy dla zagospodarowania przestrzennego. Największy nacisk położony jest na działania wprowadzające ład przestrzenny. Celem strategicznym dokumentu jest takie wykorzystanie przestrzeni, aby doprowadziło to do zwiększenia konkurencyjności, zatrudnienia, sprawność państwa oraz spójności społeczno-gospodarczej kraju.

KPZK wskazuje zalecenia odnoszące się do subregionów w ogólnym zakresie, bez wskazywania konkretnych przypadków. Zakreśla również zasady oraz kierunki działań planistycznych odnoszących się do ośrodków miejskich i ich zaplecza. Na podstawie takich zapisów możliwe jest wyznaczenie prawdopodobnego wpływu dokumentu na sytuację w subregionie konińskim.

Kierunek 2.1.3. *Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych słabszych ośrodków miejskich* zakłada wspomaganie rozwoju miast średniej wielkości jako motorów wzrostu. Działania dotyczyć będą głównie wspomagania funkcji gospodarczych i dotyczących dostępu do usług publicznych. Zapewnić ma to m.in. rozprzestrzenianie się rozwoju na obszary wiejskie.

- Miasto Konin można zaliczyć do grupy słabszych ośrodków miejskich. W związku z licznymi terenami wielskimi leżącymi w OFAK należy wzmacniać potencjał centrum subregionu, aby procesy rozwojowe rozprzestrzeniały się na tereny przylegające.

Kierunek 2.1.4.*Wspomaganie procesów koncentracji urbanizacji w miastach średnich i wybranych małych* wiąże się ze wspieraniem obszarów wiejskich ze względu na istniejące powiązania miedzy tymi obszarami. Dzięki wzmocnieniu tych zależności oraz spójności możliwa będzie poprawa atrakcyjności terenów wiejskich zarówno jako miejsce do życia jak i miejsce inwestowania. Zakłada się również wsparcie spójnego rozwoju mniejszych miejscowości, które borykają się z jednakowymi problemami rozwojowymi.

- Istnieje konieczność wzmocnienia powiązań między Koninem a obszarem aglomeracji konińskiej. Konin jako ośrodek miejski o znaczeniu subregionalnym ma potencjał do stania się biegunem wzrostu dla całego subregionu.

Kierunek 2.1.5. *Wspomaganie restrukturyzacji obszarów wiejskich* wymaga podjęcia działań mających na celu wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju wsi z jednoczesnym wykorzystaniem ich wewnętrznego potencjału. Dostosowanie się do zmian powinno odbywać się w oparciu o lokalną specjalizację, wykorzystanie unikalnych walorów.

- W związku z tym, ze większość terenów OFAK są to tereny wykorzystywane rolniczo, obszar ten wpisuje się w konieczność restrukturyzacji, zwiększenia produktywności działalności rolniczej. Subregion ma duży potencjał do rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej, istotą rolę odgrywać mogą walory turystyczne.

Kierunek 2.2.2. *Wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych*, zakłada wspieranie miast o znaczeniu w skali regionalnej jako katalizatorów tworzenia pozarolniczych funkcji oraz jako aktywizatorów działalności gospodarczej subregionu.

- OFAK jako ośrodek subregionalny wraz z otoczeniem wpisuje się w zakres przedstawionego działania. Nacisk na wsparcie miast o średniej wielkości jest dużą szansą dla Konina, a także dla otaczającego go gmin.

Kierunek 2.2.3. *Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszarów wiejskich* wskazuje m.in. na konieczność wzmocnienia procesów dyfuzji rozwojowych z miasta na obszary otaczające poprzez rozwój sieci komunikacyjnych, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej terenów wiejskich czy poprawę jakości usług publicznych

- Integracja przestrzenna Konina i przylegających obszarów wiejskich w ramach obszaru funkcjonalnego może zostać wzmocniona m.in. dzięki wskazaniu terenów inwestycyjnych na terenie całego OFAK oraz poprzez dodatkowe programy mające na celu poprawę integralności terenów rolniczych z okolicznymi miastami.

Kierunek 2.2.4. *Wspomaganie rozwoju specjalizacji terytorialnej* ma za zadanie wspomaganie rozwoju gospodarczego z wykorzystaniem zasobów endogenicznych danego obszaru.

- Unikalny charakter OFAK, dzięki zapleczu surowcowo-energetycznemu, licznym walorom przyrodniczym oraz korzystnym położeniu ma predyspozycje do rozwoju specjalizacji terytorialnych.

Kierunek 2.3.2. *Restrukturyzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych* zakłada przywrócenie obszarom zdegradowanym funkcji społeczno-gospodarczych i zapewnienie możliwości ich ponownego wykorzystania i zagospodarowania.

- ➲ Obszar OFAK wpisuje się w ten kierunek jako obszary poprzemysłowe, z dużą powierzchnią terenów pokopalnianych.

Kierunek 3.1.3. *Poprawa dostępności ośrodków subregionalnych oraz obszarów wiejskich* wskazuje potrzebę poprawy powiązań największych miast z ośrodkami subregionalnymi.

- ➲ W OFAK poprawy wymagają połączenia komunikacyjne o kierunku północ-południe. Jednak położenie w przestrzeni regionu i kraju uznać można za korzystne ze względu na przebieg autostrady A2 przez obszar aglomeracji.

Kierunek 4.7. *Zabezpieczenie cennych gospodarczo złóż kopalin i zwiększenie wykorzystania surowców wtórnych* wprowadza konieczność ochrony najważniejszych dla kraju złóż kopalin.

- ➲ W związku z występowaniem złóż węgla brunatnego w OFAK, dokument wskazuje konieczność sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów przeznaczonych pod eksploatację.

W związku z przejściem polityk Unii Europejskiej do zintegrowanego podejścia terytorialnego zakłada się wydzielanie obszarów funkcjonalnych. Założeniem ich tworzenia jest konieczność stosowania podobnego zestawu działań związanego ze wspólnymi cechami geograficznymi.

- ➲ OFAK zalicza się do grupy miejskich obszarów funkcjonalnych z ośrodkiem subregionalnym jako centrum obszaru. Wskazaniem wynikającym z KPZK jest możliwość opracowania strategii i planu zagospodarowania obszaru funkcjonalnego ośrodka regionalnego, co warunkuje powstanie niniejszego Studium.

Podsumowując, KPZK podobnie jak dwa poprzednie dokumenty ogólnie wskazuje kierunki rozwoju subregionów (w tym OFAK) w zakresie zagospodarowania przestrzennego. Głównymi zaleceniami w tej dziedzinie jest wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych, które mają pełnić funkcję katalizatorów, inkubatorów rozwoju gospodarczego. Wskazuje się również na dużą rolę specjalizacji terytorialnej, która poprzez wykorzystanie zasobów wewnętrznych ma zapewnić poprawę sytuacji gospodarczej. W KPZK wskazano potrzebę wyznaczania obszarów funkcjonalnych wraz z opracowaniem dla nich dokumentów strategicznych, co jest uzasadnieniem wykonania Studium.

2.1.4 Inne dokumenty szczebla krajowego

Dokumentem szczebla krajowego, który dotyczy jedynie do wybranej grupy regionów, w tym do województwa wielkopolskiego, jest **Strategia Rozwoju Polski Zachodniej**. Opracowanie odnosi się do województwa dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego, wielkopolskiego oraz zachodniopomorskiego, a jego stworzenie zostało zainicjowane przez te województwa. Samorządy województw dostrzegły potrzebę integracji działań wykraczających poza pojedynczy region. Dokument ten w kwietniu 2014 r. został przyjęty przez Radę Ministrów, jednak nie jest jeszcze udostępniona jego oficjalna końcowa wersja. Głównym celem strategii jest wzmacnianie mocnych stron obszaru Polski Zachodniej i niwelowanie jej głównych barier rozwojowych. Zwraca się uwagę na korzystne położenie, łączące Europę Środkową i Zachodnią oraz na występowanie w makroregionie czynników sprzyjających rozwojowi gospodarki innowacyjnej i opartej na wiedzy.

W strategii nie znajdują się konkretne odniesienia do subregionu konińskiego, podobnie jak w innych dokumentach strategicznych na szczeblu krajowym. Do obszaru aglomeracji odniesienie mogą mieć zapisy dotyczące zwiększenia dostępności transportowej i spójności terytorialnej, wzmocnienia mobilizacji przedsiębiorstw do generowania i absorbowania innowacji czy też wzrostu atrakcyjności turystycznej. Działania w ramach makroregionu mają

być skoncentrowane również na tworzeniu zachęt do inwestowania, na stworzeniu wspólnych produktów turystycznych służących rozwojowi tego sektora oraz na lepszym wykorzystaniu istniejącego potencjału naukowo-badawczego.

Kolejnym dokumentem, który jest w fazie opracowywania jest **Krajowa Polityka Miejska**[2], której zadaniem jest kompleksowa regulacja spraw związanych z rozwojem miast. Dokument zawiera wyzwania, jakim muszą sprostać obszary miejskie, propozycje celów polityki miejskiej i zasady jej prowadzenia. Nadrzędne znaczenie ma zrównoważony rozwój miast wraz z ich obszarem funkcjonalnym. Obszar Aglomeracji wpisuje się w cele polityki miejskiej, przede wszystkim poprzez funkcję Konina jako ośrodka subregionalnego oraz jako obszar wymagający rewitalizacji. Szczególną wagę przywiązuje się do wspierania dyfuzji rozwoju z ośrodków subregionalnych na obszary wiejskie, które je otaczają. OFAK wpisuje się w takie działania, obszar wymaga integracji przestrzennej i rozwijania realizacji miasto-wieś. Dużo uwagi w dokumencie jest poświęcone rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i terenów poprzemysłowych oraz koncentracji na niskoemisyjności i efektywności energetycznej, które to działania planowane są w OFAK.

2.1.5 Podsumowanie

Dokumenty szczebla krajowego w bardzo ogólnym zakresie przedstawiają kierunki rozwoju OFAK, bez brania pod uwagę uwarunkowań danego obszaru. Wyróżnić można następujące założenia dokumentów:

- Wspieranie rozwoju ośrodków subregionalnych – jako inkubatory rozwoju, poprawa połączeń komunikacyjnych z miastami o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- Wzmocnienie powiązań ośrodków subregionalnych z ich otoczeniem – integracji przestrzennej, umacnianie potencjału obszarów wiejskich i wspieranie rozprzestrzeniania się rozwoju z miast na peryferia, przy czym dużą rolę odgrywać mają połączenia komunikacyjne i gospodarcze,
- Restrukturyzacja obszarów wiejskich,
- Specjalizacja regionalna – rozwój tzw. *smart specialisation,* czyli koncentracja regionalna na branżach priorytetowych,
- Potrzeba delimitacji obszarów funkcjonalnych – zapewnienie ładu przestrzennego,
- Wzmacnianie innowacyjności i rozwój potencjału naukowo-badawczego,
- Prowadzenie działań rewitalizacyjnych na zdegradowanych obszarach miejskich i terenach poprzemysłowych.

[2] *Krajowa Polityka Miejska*. Projekt, wersja I, marzec 2014 r.

2.2 Dokumenty szczebla regionalnego

Wojewódzkie dokumenty strategiczne zakreślają działania mające doprowadzić do rozwoju województwa i poprawy jego sytuacji społeczno-gospodarczej. Wzrost potencjału regionu ma opierać się na wykorzystaniu jego warunków endogenicznych i przezwyciężeniu możliwych zagrożeń. Celem prowadzenia polityki regionalnej jest integrowanie zasobów, koordynacja działań oraz pobudzanie i wzmacnianie czynników wzrostu.

Dokumenty szczebla wojewódzkiego oprócz ogólnych zapisów dotyczących planowanych kierunków rozwoju województwa wielkopolskiego zawierają bardziej szczegółowe informacje, dotyczące powiatu konińskiego. W stosunku do Konina, ośrodka subregionalnego, dawnego miasta wojewódzkiego, implikacje polityki regionalnej mają wpływ na trzech poziomach – odniesienia do subregionów i obszarów funkcjonalnych (analogicznie jak w przypadku dokumentów krajowych) oraz poprzez bezpośrednie odwołanie do danego obszaru.

Analizie poddano *Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r., Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa wielkopolskiego z 2010 r.* oraz *Regionalną Strategię Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010-2020.*

2.2.1 Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku posiada swoją zaktualizowaną wersję, na której przeprowadzono analizę. Dokument ten jest narzędziem polityki regionalnej prowadzonej przez samorządy województwa i wskazuje główne kierunki rozwoju regionu.

Strategia Rozwoju Województwa, jako dokument szczebla regionalnego ma węższy zakres działania niż strategie krajowe, w związku z czym często występują bezpośrednie odniesienia do OFAK. Również w przypadku tego dokumentu najważniejszym kontekstem dla OFAK są wskazania dla subregionów, ośrodków subregionalnych oraz ogólne cele i kierunki działania możliwe do implementacji w subregionie konińskim.

Cel operacyjny 1.1. *Zwiększenie spójności sieci drogowej* zakłada przede wszystkim modernizację istniejących połączeń, rozbudowę istniejącej sieci dróg czy budowę obwodnic większych miast. Działania mają prowadzić do zwiększenia potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów regionu.

- Zapis ten wobec Konina może implikować zwiększeniem wewnętrznej spójności transportowej. Jest to szansa na skrócenie czasu dojazdu do wybranych terenów obszaru
  i będzie czynnikiem zwiększającym atrakcyjność obszaru pod względem lokalizacji inwestycji.

Cel operacyjny 1.4. *Lepsze wykorzystanie dróg wodnych* dotyczy zwiększenia roli transportu wodnego w zakresie turystyki i transportu towarów.

- Największe znaczenie dla OFAK ma działanie zakładające rewitalizację „Wielkiej Pętli Wielkopolski”, której trasa biegnie przez tereny powiatu konińskiego. Na obszarze aglomeracji znajdują się śluzy, które w najbliższych latach będą modernizowane.

Cel operacyjny 1.6. *Rozwój komunikacji lotniczej* wskazuje na potrzebę rozwoju transportu lotniczego jako podstawowego elementu infrastruktury komunikacyjnej całego regionu.

- Wsparcie lotnisk i lądowisk rozmieszczonych na terenie OFAK, głównie lotniska o charakterze uzupełniającym w Kazimierzu Biskupim

Cel operacyjny 2.4. *Wykorzystanie, racjonalizacja gospodarki zasobami kopalin oraz ograniczenie skutków ich eksploatacji* zakłada konieczność minimalizacji konfliktów powstałych podczas eksploatacji złóż głównie w dziedzinie ochrony środowiska, działalności gospodarczej i rolniczej oraz mieszkalnictwa. Wskazuje się również na wykorzystanie źródeł geotermalnych.

- OFAK obejmuje obszary wieloletniej eksploatacji i występowania kopalin, przez co wymaga szeregu działań rewitalizacyjnych i rekultywacyjnych terenów pokopalnianych oraz ochrony kluczowych złóż przed zabudową.

Cel operacyjny 4.2. *Wzmocnienie biegunów wzrostu w subregionach* ma spowodować zmniejszenie różnicy rozwojowej między metropolią poznańską a pozostałymi częściami województwa.

- Konin wymieniony jest jako jeden z ośrodków subregionalnych w regionie, wymagających wsparcia w związku z funkcją rozprzestrzeniania rozwoju z Poznania na tereny otaczające.

Cele operacyjne 5.1. *Wsparcie ośrodków lokalnych* oraz 5.2. *Rozwój obszarów wiejskich* dotyczą wsparcia rozwoju mniejszych obszarów miejskich i terenów wiejskich, głownie poprzez zwiększeni dostępności komunikacyjnej czy wsparcie gospodarki. Dodatkowo dla terenów wiejskich zakłada się wsparcie sektorów pozarolniczych, rozwój agroturystyki czy zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

- W przypadku OFAK są to tereny otaczające miasto Konin, zarówno miejskie ośrodki
- o znaczeniu lokalnym, jak również tereny wiejskie wymagające działań restrukturyzacyjnych.

Cel strategiczny 6. *Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu* zakłada przede wszystkim wzrost innowacyjności regionu. Aby osiągnąć ten cel należy postawić nacisk na rozwój zdiagnozowanych inteligentnych specjalizacji, a także poziomu usieciowienia podmiotów istotnych z punktu widzenia lokalnej gospodarki.

- W te działania dobrze wpisuje się OFAK, ze względu na potrzebę budowania potencjału mającego przyciągnąć potencjalnych inwestorów. Wzmocnienie potencjału gospodarczego, czyli m.in. wzrost udziału sektora naukowo-badawczego, instytucji otoczenia biznesu, zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw, powstawanie klastrów i innych sieci gospodarczych, tworzenie warunków dla rozwoju inteligentnych specjalizacji czy przygotowanie terenów inwestycyjnych stwarza ofertę dla inwestorów.

Cel operacyjny 9.6. *Rozwój współpracy terytorialnej* wskazuje na konieczność integracji działań rozwojowych w celu uzyskania lepszych rezultatów. Współpraca powinna mieć charakter zarówno wewnętrzny jak i zewnętrzny oraz powinna przebiegać miedzy różnymi partnerami.

- Taki zapis wskazujący na celowość opracowania Studium dla OFAK, w ramach którego zintegrowano działania wielu aktorów, gmin o różnych funkcjach i na różnym szczeblu.

Podsumowując, regionalna strategia rozwoju odnosi się do OFAK w sposób ogólny, jako do subregionu oraz w rozbiciu na obszary wiejskie i miejskie. Jednak w przeciwieństwie do

dokumentów krajowych znaleźć można konkretne przykłady sugerowanych działań dla OFAK, m.in. w zakresie wzmocnienia ośrodków lokalnych, czy wskazania sposobów gospodarowania zasobami kopalin poprzez racjonalizację wydobycia i ograniczenie jego skutków. OFAK jest znaczącym obszarem w skali województwa wielkopolskiego, dlatego zapisy strategii często wskazują działania odnoszące się specjalnie dla tych terenów.

2.2.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego z 2010 r.

Celem *Planu Zagospodarowania Województwa Wielkopolskiego* jest wprowadzenie do regionu zasady zrównoważonego rozwoju przestrzennego. Dokument wskazuje priorytety zagospodarowania przestrzennego w kilku podstawowych dziedzinach funkcjonowania regionu – ochrona w przyrody, transport i infrastruktura oraz mieszkalnictwo. Zawarte są w nim wytyczne, które każda gmina przygotowująca studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zobowiązana jest wziąć pod uwagę.

Część tekstowa PZPWW zawiera obszary tematyczne w ramach których wskazane są planowane działania wraz z konkretnym wskazaniem, jakich terenów dotyczy. W dokumencie odnaleźć można identyfikację głównych planowanych kierunków rozwoju OFAK. Ze względu na odmienną od poprzednich budowę dokumentu[3] wskazano jedynie odniesienia do OFAK znacznie wpływające na kierunki rozwoju obszaru:

- Wskazana jest stopniowa restrukturyzacja Konińskiego Obszaru Przemysłowego wraz
  z terenami otaczającymi w celu złagodzenia skutków ograniczenia wydobycia węgla brunatnego i stopniowej likwidacji przedsiębiorstw kompleksu paliwowo-energetycznego.
- Rejon konińsko-turecki wskazany jako obszar o szczególnych uwarunkowaniach ze względu na ewentualny negatywny wpływ kopalni odkrywkowych węgla brunatnego na środowisko, strukturę osadniczą czy układ komunikacyjny.
- Współwystępowanie górnictwa odkrywkowego i rekreacji wpływa na konieczność rekultywacji terenów pokopalnianych.
- Konin zaliczony do ośrodków ponadregionalnych i regionalnych, w których preferowane jest wspieranie ich zasobów endogenicznych i polifunkcyjności. Rozwój tych ośrodków skutkować będzie dyfuzją procesów rozwojowych na tereny peryferyjne.
- Uzupełniający i wspomagający, w stosunku do Poznania, ma charakter lotniska subregionalnego w Kazimierzu Biskupim. PZPWW zakłada rozwinięcie jego funkcji do obsługi ruchu pasażerskiego i towarowego.
- Przebudowa istniejących w OFAK szlaków wodnych w celach ich wykorzystania do transportu pasażerskiego i towarowego.
- Wskazanie wysokiego potencjału rozwojowego obszaru Konina i gmin otaczających. Głównie ze względu na korzystne położenie przy autostradzie A2 i lokalizację dwóch węzłów autostradowych w granicach powiatu. Stwarza to możliwość rozwoju przestrzennego
  w kierunku południowym i rozwoju gospodarczego. Dzięki dynamicznemu rozwojowi i posiadaniu dużego potencjału wewnętrznego obszar ten ma szansę stać się trzecim gospodarczym biegunem wzrostu regionu.
- Wspieranie rozwoju wielofunkcyjnego obszarów wiejskich z wykorzystaniem lokalnych zasobów środowiskowych i społeczno-gospodarczych

[3] Najważniejszymi elementami dokumentu są mapy. Zostały one wykorzystane w dalszej części Studium, w części dotyczącej uwarunkowań rozwoju

- Rozwój turystyki kwalifikowanej i ekstremalnej na terenach pokopalnianych OFAK. Wzrost udziału masowego wypoczynku weekendowego w okolicy większych miast, a na terenach odległych od większych ośrodków miejskich, na obszarach o dużych walorach przyrodniczych, zakłada się rozwój wypoczynku pobytowego i agroturystyki. Wskazanie na rozwój sportów wodnych na największych jeziorach.
- Koncentracja usług ponadlokalnych, instytucji naukowo-badawczych i otoczenia biznesu w ośrodkach regionalnych.
- Stworzenie centrum logistycznego w Koninie w celu zmniejszenia przewożonej masy towarowej.
- Dalsza eksploatacja części złóż węgla brunatnego występujących w granicach OFAK.
- Promocja zabytków i obiektów sakralnych w OFAK (Konin, Bieniszew, Kazimierz Biskupi, Licheń Stary) jako elementów środowiska kulturowego mogących prowadzić do rozwoju gospodarczego obszaru.
- Włączenie OFAK do Wschodniego Obszaru Problemowego województwa wielkopolskiego, co wiąże się z:
    - Koniecznością rekultywacji terenów zdegradowanych przez eksploatację węgla brunatnego z wykorzystaniem terenów cennych przyrodniczo.
    - Nastawieniem na wielofunkcyjne kierunki rozwoju, odejście od gospodarki opartej na energetyce i górnictwie.
- Koncentracja funkcji logistycznych w OFAK, wzrost rangi centrum logistycznego w gminie Stare Miasto do rangi centrum regionalnego.

Podsumowując, dokument wskazuje na wzrost znaczenia OFAK w skali regionu, Konin jest ośrodkiem miejskim o znaczeniu regionalnym. Plan zwraca uwagę przede wszystkim na konieczność restrukturyzacji gospodarki obszaru, zmierzającej do ograniczenia roli przemysłu kopalnianego i wzrostu roli usług i nastawienia na wielofunkcyjne kierunki rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem działalności logistycznej. Równocześnie dużą rolę w OFAK odgrywać będzie turystyka i rekreacja, w oparciu zarówno o tereny cenne przyrodniczo jak również z wykorzystaniem terenów pokopalnianych w celach rekreacyjnych.

2.2.3 Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010-2020

Bardzo ważnym dokumentem w kwestii rozwoju gospodarczego jest Regionalna Strategia Innowacji. Oprócz ogólnych koncepcji i założeń polityki innowacyjnej dla Wielkopolski i wskazania modelu rozwoju w oparciu o innowacje strategia ma zidentyfikować inteligentne specjalizacje (ang. *smart specialisation*) danego regionu, co jest koordynowane przez Departament Gospodarki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Wielkopolskiego.

Inteligenta specjalizacja jest wyróżnikiem danego regionu w skali kraju, wskazuje dziedziny rozwoju, na podstawie których region osiągnie przewagę konkurencyjną. Wyznaczenie specjalizacji umożliwi korzystanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w latach 2014-2020 w zakresie inwestycji na innowacje.

Województwo wielkopolskie nie posiada jeszcze zatwierdzonych inteligentnych specjalizacji, do tej pory na podstawie badań dominujących branż regionu, potrzeb innowacyjnych przedsiębiorstw oraz specjalizacji naukowej regionu zostały wytypowane wstępne obszary specjalizacji regionu, do których należą[4]:

- Specjalizacje gospodarcze
    - rolnictwo i leśnictwo, ze szczególnym uwzględnieniem: produkcja rolna, przetwórstwo spożywcze, produkcja drewna i papieru;

[4] Innowacyjna Wielkopolska, *Inteligentne specjalizacje regionalne*, [w:] http://iw.org.pl/pl/inteligentne-specjalizacje

    - informatyka, ze szczególnym uwzględnieniem: produkcja komputerów i elektroniki, działalność telekomunikacyjna i informatyczna;
    - przetwórstwo przemysłowe, ze szczególnym uwzględnieniem: produkcja i naprawa maszyn, produkcja mebli, transport i gospodarka magazynowa, produkcja samochodów i sprzętu transportowego, produkcja chemiczna, produkcja metali i wyrobów metalowych;
- Specjalizacje naukowe
    - biotechnologia, ze szczególnym uwzględnieniem: mikroorganizmy i inżynieria genetyczna;
    - informatyka, ze szczególnym uwzględnieniem:: komputery i zautomatyzowane systemy biznesu, technologia komunikacyjna;
    - nauki materiałowe, ze szczególnym uwzględnieniem: komputery i zautomatyzowane systemy biznesu.

2.2.4 Podsumowanie

Dokumenty szczebla regionalnego zawierają ogólne zalecenia rozwojowe odnoszące się do ośrodków subregionalnych, obszarów wiejskich i obszarów funkcjonalnych, w które w różnym zakresie wpisuje się OFAK. Ogólnym zaleceniem dokumentów jest wspieranie rozwoju ośrodków o znaczeniu regionalnym, co ma powodować rozprzestrzenianie się rozwoju na tereny otaczające te ośrodki. Znajdują się tu również konkretne odniesienia do OFAK, szczególnie jako obszaru problemowego, w którym znajdują się obszary z jednej strony cenne przyrodniczo i bogate w walory turystyczne, a z drugiej strony obszary eksploatacji węgla brunatnego.

Na podstawie wyżej wymienionych dokumentów można wydzielić kilka głównych kierunków rozwoju OFAK zakreślonych na szczeblu regionalnym.

- Turystyka i rekreacja – w dwojakim rozumieniu: z jednej strony wykorzystanie walorów turystycznych (naturalnych i antropogenicznych), a z drugiej strony ograniczenie skutków eksploatacji węgla kamiennego poprzez rozwój funkcji rekreacyjnych na terenach pokopalnianych.
- Logistyka – węzły autostrady A2 na terenie OFAK mogą stanowić katalizator rozwoju, a miejscowości położone w pobliżu mogą stać się centrami logistycznymi (z głównym wskazaniem Konina).
- Wielofunkcyjny rozwój terenów otwartych – wspieranie pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, ze szczególnym wskazaniem na energię wiatrową.

2.3 Dokumenty szczebla lokalnego

Analizowanymi dokumentami szczebla lokalnego były dokumenty strategiczne gmin OFAK oraz powiatu konińskiego. Stanowiły one najliczniejszą grupę spośród wszystkich analizowanych dokumentów strategicznych. Każda z gmin posiada co najmniej dwa dokumenty – strategię rozwoju gminy oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Część jednostek samorządu lokalnego posiadała również inne dokumenty, m.in. plany rozwoju lokalnego czy programy rewitalizacji, które zostały wzięte pod uwagę przy analizie kierunków rozwoju danych jednostek. Szczegółowej analizie poddano 16 strategii rozwoju oraz 16 studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Są to najważniejsze dokumenty, określające ogólną politykę rozwoju gminy (strategia) oraz koncepcję rozwoju przestrzennego gminy (studium).

Analiza dostarczyła informacji o planowanych kierunkach rozwoju jednostek terytorialnych. Warto jednak zauważyć, że część obowiązujących dokumentów, powstała ponad dziesięć lat temu – poziom ich aktualności jest dość niski. Sposób analizy dokumentów lokalnych znacznie różnił się od analizy dokumentów szczebla regionalnego i krajowego, ze względu na znacznie większą ich szczegółowość i bezpośrednie odniesienie do OFAK. Głównym celem było wyodrębnienie głównych kierunków rozwoju gmin i powiatu, wynikających ze strategii oraz zakreślenie głównych działań w ramach poszczególnych dziedzin funkcjonowania gmin i powiatu.

2.3.1 Kierunki rozwoju w wybranych dziedzinach

Dziedziny w ramach których wykonano analizę są to elementy rozwoju gospodarczego, do których zaliczono: transport (podział na: samochodowy, pieszy i rowerowy, wodny, komunikację zbiorowa), gospodarkę (podział na: infrastrukturę, przemysł, rolnictwo, turystykę i rekreację, przedsiębiorstwa, inne), stan zagospodarowania (w podziale na: mienie komunalne, tereny inwestycyjne), występowanie kontekstu aglomeracji w dokumentach, plany stworzenia stref przyspieszonego rozwoju gospodarczego oraz planowane działania w celu przyciągnięcia inwestorów. Poniższy wykres przedstawia częstość wskazań poszczególnych dziedzin, jako tych, które należy rozwijać, w dokumentach strategicznych (strategie rozwoju oraz studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego).

Rysunek 1. Częstość wskazań kierunków rozwoju jednostek OFAK

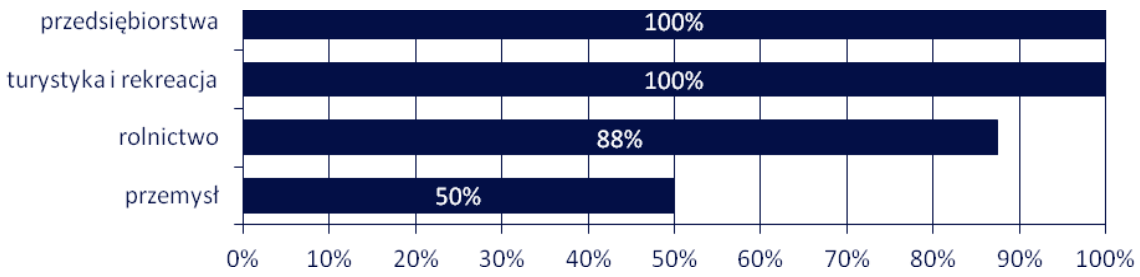

Źródło: Opracowanie własne, N=16

Wszystkie jednostki, przynajmniej w jednym z dokumentów strategicznych, zaplanowały rozwój przedsiębiorczości oraz turystyki i rekreacji. Każda gmina wskazuje na dużą rolę rolnictwa w rozwoju, natomiast w mieście Konin oraz w gminie Stare Miasto rolnictwo nie

stanowi głównej osi rozwoju jednostki, Działalność związaną z przemysłem planuje mniej niż połowa jednostek OFAK. Poniżej przedstawiono wskazania dotyczące rozwoju poszczególnych dziedzin, znajdujące się w dokumentach strategicznych gmin i powiatu OFAK.

Rolnictwo – zdecydowana większość gmin wskazuje na potrzebę rozwoju rolnictwa, ze względu na korzystne warunki glebowe na większość obszarów. Warunkiem jest jednak jego modernizacja, m.in. poprzez wprowadzenie produkcji żywności ekologicznej, grup producenckich czy przetwórstwa rolno-spożywczego. Jednostki OFAK zakładają wsparcie wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, poprzez wprowadzenie na tereny wiejskie działalności pozarolniczej.

Przedsiębiorczość – w każdym z analizowanych dokumentów znajdowały się zapisy wskazujące na konieczność wspierania przedsiębiorczości. Jednostki samorządu lokalnego wymieniały różnorodne formy aktywizacji działalności gospodarczej na swoim terytorium, m.in. wprowadzenie ulg podatkowych, wspieranie rozwoju i współpracy z instytucjami otoczenia biznesu czy wydzielanie stref aktywizacji gospodarczej. Chęć pozyskania nowych inwestorów pojawia się prawie w każdym dokumencie strategicznym.

Turystyka i rekreacja – zajmuje bardzo ważne miejsce w rozwoju wszystkich jednostek wchodzących w skład OFAK, ze względu na duże walory przyrodnicze obszaru (znaczna powierzchnia terenów chronionych i jezior) oraz na konieczność rekultywacji terenów pokopalnianych. Zwraca się uwagę na możliwości rozwoju agroturystyki ze względu na rozległe rolnicze i cenne przyrodniczo tereny. Warto również zwrócić uwagę na plany powiatu konińskiego w zakresie rozwoju turystyki nastawionej na obsługę turystów w wieku 50+.

Przemysł – część gmin zakłada stopniowe odejście od przemysłu związanego z wydobyciem węgla brunatnego, jednak na niektórych obszarach zakłada się dalszą jego eksploatację.

Kapitał społeczny – w dokumentach strategicznych znajdują się wskazania dotyczące konieczności dostosowania lokalnej siły roboczej do zmian planowanych w strukturze gospodarczej obszaru. Zakłada się m.in. przekwalifikowanie mieszkańców, doszkalanie, wprowadzenie kształcenia ustawicznego czy wspieranie doradztwa biznesowego mającego pomóc w zakładaniu własnej działalności gospodarczej.

Nowe technologie – jedynie miasto Konin i powiat koniński ziemski wskazują na potrzebę rozwoju nowych technologii i wzrostu innowacyjności gospodarki. Wiąże się to ze wspieraniem rozwoju działalności gospodarczych nowoczesnych technologii, jak również z umocnieniem funkcji naukowo-badawczej miasta.

Rysunek 2. Częstość wskazań kierunków rozwoju jednostek OFAK związanych z pozyskiwaniem inwestorów

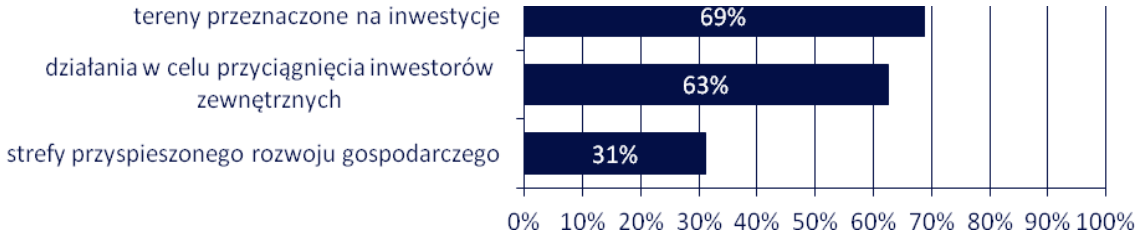

Źródło: Opracowanie własne, N=16

Szczegółowe zestawienie wykonano dla kierunków rozwoju związanych z pozyskiwaniem inwestorów przez gminy i powiat, ze względu na charakter opracowanego Studium. Prawie 70% jednostek wskazało chęć wyznaczenia specjalnych terenów przeznaczonych na inwestycje, przy czym niewiele mniej – 63% podaje konkretne działania mające przyciągnąć inwestora na teren ich gminy bądź powiatu. Jedynie 31% jednostek zakłada utworzenie specjalnych stref rozwoju gospodarczego.

2.3.2 Priorytetowe kierunki rozwoju poszczególnych gmin

Po przeanalizowaniu 32 dokumentów strategicznych dla 16 jednostek samorządu lokalnego w OFAK, można wyłonić główne kierunki rozwoju poszczególnych jednostek. Każda z 15 gmin charakteryzuje się odmiennymi uwarunkowaniami rozwoju i dąży do osiągnięcia różnych celów rozwojowych. Możliwe jest jednak wytypowanie niektórych zbieżnych założeń, dzięki czemu powstają obszary o podobnych funkcjach. Należy jeszcze raz zwrócić uwagę na to, że niektóre dokumenty strategiczne mają nawet 14 lat, a przedstawione dane należy uznać za przybliżone.

Rysunek 3. Główne planowane funkcje w powiecie konińskim

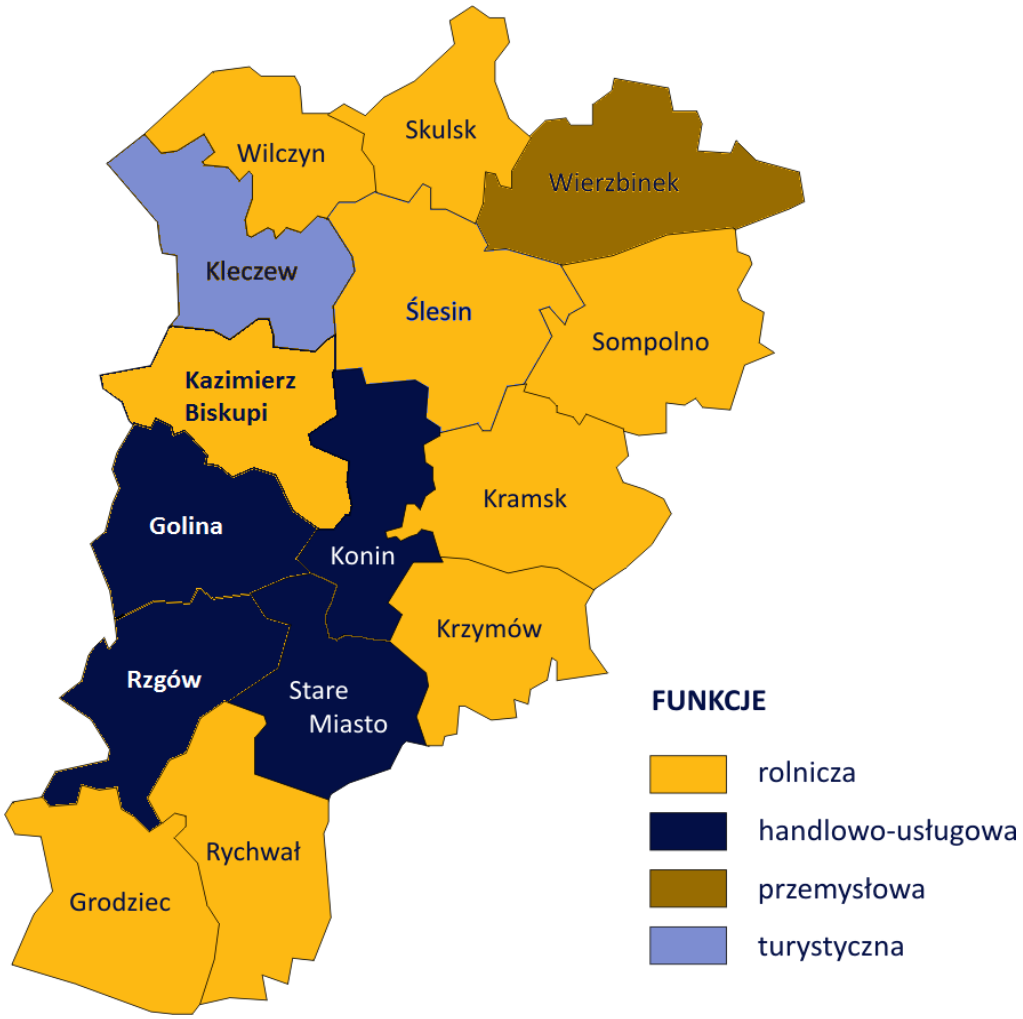

Źródło: Opracowanie własne

Powyższa mapa przedstawia najważniejsze kierunki rozwoju gmin, które wyłaniają się z dokumentów strategicznych. Najczęstszym przypadkiem jest sytuacja, w której gminy wskazują kilka głównych kierunków, rzadko skupiają się jedynie na rozwoju jednej gałęzi gospodarki. W OFAK odrębną grupę gmin stanowią jednostki, przez których terytorium przebiega autostrada A2, stawiają one głównie na rozwój funkcji handlowo-usługowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji logistycznej. Pozostałe tereny w większości chcą rozwijać, poprzez modernizację, funkcję rolniczą, ze względu na znaczny areał gruntów wysokiej jakości. Wyjątkami są gminy – Kleczew oraz Wierzbinek. Gmina Kleczew zakłada dynamiczny rozwój sektora turystycznego, związany z koniecznością rekultywacji terenów, na których zakończyła się eksploatacja węgla brunatnego. Gmina stawia głównie na stopniowe odchodzenie od przemysłu ciężkiego i koncentrację na turystyce i rekreacji. Z kolei gmina Wierzbinek, położona na północnym-wschodzie OFAK wskazuje chęć rozwoju przemysłu odkrywkowego, ze względu na uruchomienie odkrywki Tomisławice w 2008 roku (planowana eksploatacja do 2030 r.). Warto również zwrócić uwagę na miasto Konin, które jako jedyne ma zapisy w dokumentach strategicznych zakładające rozwój działalności gospodarczych nowoczesnych technologii i wzmocnienie funkcji naukowo-badawczej miasta.

Dokumentem, który został dodatkowo wzięty pod uwagę była Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej. Jej główne cele strategiczne to: 1) Integracja lokalna, 2) Wzmocnienie potencjału gospodarczego Aglomeracji Konińskiej, 3) Poprawa

dostępności transportowej wewnątrz obszaru i rozwój specjalizacji logistyczno-magazynowej, 4) Rozwój obszarów wiejskich, 5) Integracja produktów turystyki kulturowej, wypoczynkowej i pielgrzymkowej w oparciu o warunki naturalne (w tym wody geotermalne i dziedzictwo kulturowe), 6) Poprawa warunków życia i pracy przez rozwój możliwości zatrudnienia i dostępu do usług publicznych.

Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego szczególne znaczenia mają następujące zapisane działania:

- Powołanie centrum obsługi inwestora / COI
- Powołanie centrum obsługi importerów i eksporterów COIE
- Wspólna promocja inwestycyjna
- Program na rzecz integracji i umiędzynarodowienia MŚP Aglomeracji
- Opracowanie i wdrożenie inteligentnych specjalizacji gospodarki Aglomeracji Konińskiej
- Integracja i intensyfikacja działań instytucji otoczenia biznesu
- Budowa infrastruktury dla transportu multimodalnego
- Wprowadzenie systemu bodźców ekonomicznych dla przedsiębiorstw z branży logistyczno-magazynowej
- Rozwój sektora produkcji i przetwórstwa zdrowej żywności (w tym produktów lokalnych)
- Wspieranie rozwoju grup producenckich
- Wykreowanie produktów turystycznych i budowa spójnej oferty w skali Aglomeracji
- Rozbudowa aglomeracyjnej infrastruktury turystycznej
- Wsparcie aktywizacji zawodowej osób po 50. roku życia

3 Analiza uwarunkowań rozwoju gospodarczego

Część dotycząca uwarunkowań rozwoju gospodarczego zawiera analizę sytuacji społeczno-gospodarczej Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej (OFAK). Opisane elementy, mające bezpośrednie oraz pośrednie odniesienia do rozwoju gospodarczego, przedstawiają obraz badanego regionu w kontekście zarówno wojewódzkim jak i krajowym. Uwarunkowania rozwoju podzielone zostały na kilka głównych dziedzin, kluczowych do prawidłowego zdiagnozowania czynników mogących mieć wpływ na poprawę sytuacji gospodarczej. Zaprezentowana diagnoza daje podstawy do wykreowania głównych kierunków rozwoju badanego obszaru.

3.1 Uwarunkowania lokalizacyjne

Korzystne położenie i połączenia komunikacyjne są jednym z ważniejszych czynników rozwoju jednostek samorządu terytorialnego. Pierwszym z elementów o którym należy wspomnieć mówiąc o OFAK jest jego centralne usytuowanie na mapie kraju. Daje to możliwość stworzenia powiązań komunikacyjnych zapewniających połączeniem z każdym regionem Polski w porównywalnym czasie.

3.1.1 Położenie geograficzne

Obszar Funkcjonalny Aglomeracji Konińskiej położony jest w centralnej Polsce, we wschodniej części województwa wielkopolskiego. Takie centralne położenie daje duże możliwości skomunikowania obszaru z całym krajem jak również z sąsiadami Polski.

Rysunek 4. Wewnętrzny podział OFAK

Źródło: Opracowanie własne

OFAK złożony jest z dwóch głównych jednostek podziału administracyjnego – z powiatu konińskiego
i Konina, miasta na prawach powiatu. Obszar składa się z 16 jednostek samorządu terytorialnego – 14 gmin (9 gmin wiejskich i 5 miejsko-wiejskich), miasta na prawach powiatu i powiatu. Gminami wiejskimi są gminy: Grodziec, Kazimierz Biskupi, Kramsk, Krzymów, Rzgów, Skulsk, Stare Miasto, Wierzbinek i Wilczyn, a do gmin miejsko-wiejskich zaliczają się gminy: Golina, Kleczew, Rychwał, Sompolno i Ślesin (Załącznik 1). Jednostki te wchodzą w skład powiatu konińskiego, zaliczanego do powiatów potocznie nazywanych ziemskimi. Miastem położonym w centralnej części OFAK jest Konin, które jest miastem na prawach powiatu (dawnym miastem wojewódzkim). Rozmieszczenie jednostek przedstawia Rysunek 4. OFAK od wschodu sąsiaduje z powiatem kolskim oraz tureckim, od południa z powiatem kaliskim i pieszewskim, od zachodu z powiatem słupeckim, a od strony północnej z trzema powiatami województwa kujawsko-pomorskiego – mogielińskim, inowrocławskim oraz radziejowskim (Rysunek 6). Ponadto OFAK, wraz z powiatem gnieźnieńskim, kolskim, słupeckim, tureckim i wrzesińskim, jest częścią jednego z sześciu podregionów województwa wielkopolskiego – podregionu konińskiego.

Rysunek 5. OFAK na mapie Polski

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 6. OFAK na mapie województwa wielkopolskiego w podziale na powiaty

Źródło: Opracowanie własne

Powierzchnia obszaru wynosi 1660,5 km^2, z czego większość – 1143,9 km^2 (68,9%) stanowią użytki rolne, 257,7 km^2 (15,5%) lasy i grunty leśne, a pozostałe grunty i nieużytki to 258,8 km^2 (15,6%).

3.1.2 Główne szlaki transportowe

Przez OFAK przebiegają ważne krajowe i międzynarodowe komunikacyjne szlaki drogowe, kolejowe jak również wodne. Bez wątpienia najważniejszym ciągiem komunikacyjnym obszaru jest przebiegająca przez niego autostrada A2 wraz z lokalizacją na terenie aglomeracji dwóch jej węzłów: w Modle Królewskiej oraz Żdżarach (oba w gminie Stare Miasto). Dogodne położenie w pobliżu autostrady i ważnych dróg krajowych pozwala na szybki dojazd do największych ośrodków miejskich Polski – Poznania, Łodzi, Wrocławia czy Warszawy, w czasie wahającym się od 1 do 2,5 godzin. Autostrada zapewnia również bardzo dobre połączenie międzynarodowe z Niemcami, dzięki czemu do Berlina można dojechać już w ok. 3,5 godz. Dwa wspomniane węzły umożliwiają zjazd na dwie drogi krajowe: nr 25 i 72 zapewniające komunikację w kierunku północ-południe. Połączenie z północnymi i południowymi regionami Polski zapewnia również autostrada A1, która

przebiega na wschód od OFAK – węzeł Stryków znajduje się w odległości 111 km od Konina.

Rysunek 7. Dostępność komunikacyjna OFAK

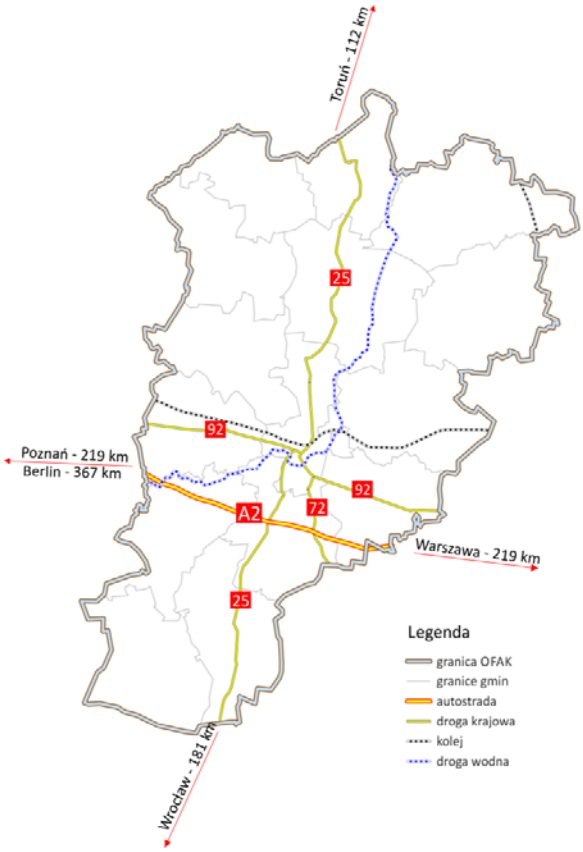

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 8. Dostępność drogowa największych miast

miasto	odległość	czas dojazdu
Poznań	105 km	1 godz. 1 min.
Łódź	111 km	1 godz. 17 min.
Bydgoszcz	117 km	1 godz. 51 min.
Wrocław	181 km	2 godz. 30 min.
Warszawa	219 km	1 godz. 58 min.
Berlin	367 km	3 godz. 30 min.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z maps.google.pl

Połączenie kolejowe w kierunku wschód-zachód również zapewnia dobre skomunikowanie regionu zarówno w skali krajowej jak również międzynarodowej. Odległość Konin-Berlin możliwa jest do pokonania pociągiem ekspresowym już w ok. 3,5 godz. Czas dojazdu koleją do Warszawy i Poznania wynosi kolejno ok. 2 i 1 godz. Jedynym minusem jest brak bezpośredniego kolejowego skomunikowania z północnymi i południowymi regionami kraju.

Drogą wodną komunikującą OFAK z innymi regionami województwa i kraju jest szlak żeglugi śródlądowej – Wielka Pętla Wielkopolski. Dzięki Kanałowi Ślesińskiemu połączono Wartę z Kanałem Bydgoskim, co otwiera drogę wodną do Wisły. W przypadku kierowania się na

zachód rzeką Wartą możliwe jest dopłynięcie do rzeki Odry, a następnie spłynięcie do Morza Bałtyckiego lub w kierunku południowym na Śląsk.

3.1.3 Uwarunkowania lokalizacyjne – podsumowanie

OFAK cechuje bardzo korzystna lokalizacja u centrum Polski, która umożliwia stosunkowo szybkie skomunikowanie z obszarem całego kraju. Dodatkowo, autostrada A2 przecinająca obszar aglomeracji sprawia, że komunikacja staje się szybsza i bardziej komfortowa. W OFAK przecinają się również inne drogi o znaczeniu krajowym – nr 25, 92 i 72. Ponadto przebiega przez niego ważna magistrala kolejowa umożliwiająca komunikację wschód-zachód. Wymienione ciągi komunikacyjne, a w szczególności autostrada oraz linia kolejowa umożliwiają komunikację wewnątrz kraju, ale również poza jego granicami. Korzystna lokalizacja stwarza bardzo dobre warunki do rozwijania eksportu na rynki krajowe i zagraniczne, powoduje wzrost konkurencyjności firm, zmniejszenie kosztów transportu, łatwy dostęp do dużych rynków zbytu (Poznań, Łódź, Warszawa) oraz umożliwia rozwój firm logistycznych. Ponadto możliwość szybkiego połączenia z dużymi metropoliami niesie ze sobą szerokie perspektywy dla mieszkańców – dostęp do oferty edukacyjnej i kulturalnej.

3.2 Uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe

OFAK jest częścią Niżu Środkowoeuropejskiego ciągnącego się od Francji, przez Belgię, Holandię, Niemcy do wschodniej Polski. Badany obszar położony jest na granicy dwóch makroregionów – Pojezierza Wielkopolskiego (północna część) i Niziny Południowowielkopolskiej (południowa część). Pojezierze powstało w wyniku przejścia lodowca, w związku z czym ta część obszaru pokryta jest licznymi jeziorami pochodzenia polodowcowego. Południowa część aglomeracji, oddzielona szeroką doliną Warty, to głównie tereny nizinne przecinane obszarami wysoczyzn, o dużym areale kompleksów leśnych.

Rzeźba terenu nie jest urozmaicona, OFAK jest terenem nizinnym. Najwyższym wzniesieniem aglomeracji jest Złota Góra o wysokości 191 m n.p.m. Obszar charakteryzuje się łagodnym klimatem, typowym dla tej części Polski. Klimat jest umiarkowany, cechują go łagodne zimy oraz niski poziom opadów atmosferycznych.

3.2.1 Walory przyrodnicze

OFAK leży w rejonie niezwykle bogatym w walory przyrodnicze. W związku z częściową przynależnością do Pojezierza Wielkopolskiego północna część obszaru pokryta jest licznymi jeziorami pochodzenia polodowcowego, które stanowić mogą konkurencję dla terenów Pojezierza Mazurskiego. Kompleksy leśne, w szczególności te objęte różnymi formami ochrony, również są ważnym elementem przyrodniczego wizerunku regionu. Rzeka Warta przecinająca OFAK, wraz z szeroką doliną rzeczną, również decyduje o atrakcyjności obszaru aglomeracji. Walory przyrodnicze w formie mapy przedstawione są w Załączniku 3.

Wody

Teren OFAK bogaty jest w zasoby wodne – zarówno stojące, jak i płynące. Głównym ciekiem wodnym wartym wyróżnienia jest trzecia co do długości rzeka w Polsce – Warta, która przecina OFAK równoleżnikowo. Warto zwrócić uwagę na dwojaki charakter Warty – rzeka przed Koninem jest ciekiem nieuregulowanym, a za miastem stanowi już fragment częściowo uregulowanego szlaku wodnego. Kolejną dużą rzeką, przebiegającą przez północną części regionu jest Noteć – największy dopływ Warty. Rzeki połączone zostały Kanałem Ślesińskim, który dzięki połączeniu Warty z Jeziorem Gopło umożliwia funkcjonowanie transportu śródlądowego na terenie województwa wielkopolskiego i tworzy szlak wodny pn. Wielka Pętla Wielkopolski.

Niewątpliwym walorem przyrodniczym są również liczne jeziora polodowcowe, najczęściej jeziora rynnowe – głębokie, o wydłużonym kształcie i stromych brzegach. Na obszarze aglomeracji znajduje się ponad 20 jezior, do największych z nich zaliczyć można Jez. Gosławskie, Pątnowskie, Mikorzyńskie, Ślesińskie czy Wilczyńskie. Oprócz naturalnych zbiorników wodnych na terenie OFAK znajdują się zbiorniki pochodzenia antropogenicznego, związane z przemysłem wydobywczym. Dawne obszary odkrywek są często zalewane wodą, dzięki czemu powstają rozległe powierzchniowo zbiorniki, np. jezioro w wyrobisku kopalni Pątnów III (gmina Ślesin), jezioro po odkrywce „Lubstów" (gmina Sompolno) czy po odkrywce w Kozarzewku (gmina Kazimierz Biskupi). Również naturalne zbiorniki wodne związane są z przemysłem paliwowo-energetycznym, ponieważ wiele spośród jezior włączonych jest w obieg chłodniczy elektrowni „Konin" oraz „Pątnów". Istotną rolę odgrywają również wcześniej wspomniane kanały wodne. Najważniejszym jest Kanał Ślesiński, który tworzy drogę łączącą Wartę i Jezioro Gopło. Na obszarze OFAK stworzono również Kanał Grójecki, który łączy Wartę z Jeziorem Lubstowskim.

Za tak dużą zasobnością w wody płynące i stojące obszaru aglomeracji idą również niekorzystne zjawiska – fragment OFAK należy do terenów zagrożonych podtopieniami, spowodowanymi wylewaniem rzeki Warty.

Wody podziemne i geotermalne również odgrywają istotną rolę w rozwoju gospodarczym obszaru aglomeracji konińskiej. Wody podziemne wykorzystywane są w przemyśle energetycznym
i w gospodarce komunalnej, w związku z czym są częściowo wyeksploatowane. OFAK, podobnie jak większa część województwa wielkopolskiego, położony jest w strefie podwyższonej wartości ziemskiego strumienia cieplnego, co wiąże się z posiadaniem największych perspektyw dla pozyskania energii geotermalnej[5]. Obecność wód geotermalnych na terenie OFAK została potwierdzona dwoma otworami wiertniczymi – w gminie Ślesin i Wilczyn, a miasto Konin ma w planach dwa kolejne – na wyspie Paciejewo oraz w Międzylesiu. Wykorzystanie wód termalnych wiąże się nie tylko z powstawaniem ciepłowni, ale również rozwojem turystyki i rekreacji.

Lasy

Obszary leśne pokrywają niewielką część OFAK – 257,7 km^2, czyli 16% powierzchni obszaru. Jest to wartość znacznie niższa niż średnia wojewódzka (26%) i krajowa (29%). Dominującym gatunkiem drzewostanu jest sosna – ok. 80% powierzchni lasów, do pozostałych należą m.in. dąb, olsza czy brzoza. Najwięcej obszarów leśnych znajduje się w południowej i środkowej części OFAK.

Gleby

W związku z rozwiniętą działalnością rolniczą na obszarze OFAK, niezwykle istotną rolę odgrywa jakość gleb na danym terenie. Niestety na obszarze aglomeracji przeważają gleby słabej jakości – V oraz VI klasy, które stanowią 53% wszystkich gruntów ornych OFAK[6]. Grunty bardzo dobre, czyli zaliczane do klas I i II nie występują, gruntów klasy IV (IVa i IVb) jest łącznie 33%. W związku ze słabą jakością gleb, mimo dużego areału gruntów rolnych, uprawy są mało wydajne.

---

[5] http://www.pgi.gov.pl/pl/wody-podziemne-uslugi/1739-wody-termalne-niiu-polskiego.html

[6] *Zasobność i zanieczyszczenie gleb Wielkopolski stan na rok 2000*, Poznań 2001

Rysunek 9. Klasyfikacja gruntów ornych w OFAK w 2000 r. [%]

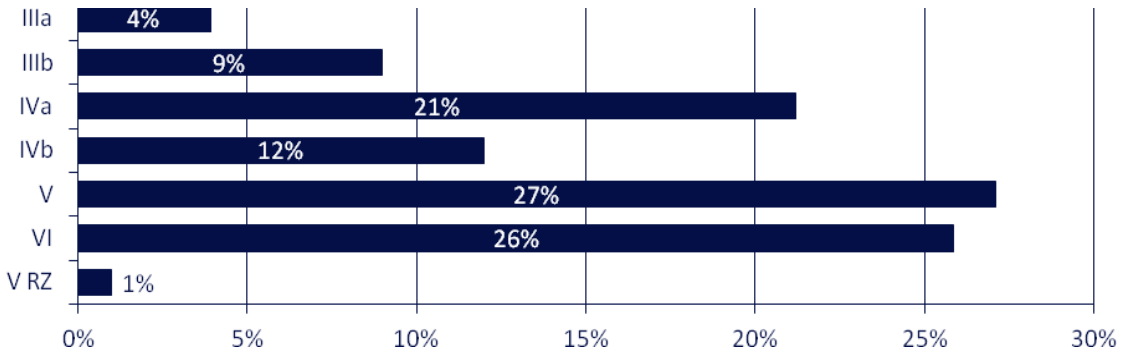

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zasobność i zanieczyszczenie gleb Wielkopolski stan na rok 2000", Poznań 2001

Złoża naturalne

Jednym z najistotniejszych z punktu widzenia gospodarki subregionu, nieodnawialnych bogactw naturalnych są złoża węgla brunatnego, które od dziesiątków lat są na tym obszarze eksploatowane (rozmieszenie w Załączniku 6). Zasobność złóż subregionu konińskiego szacowana jest na ok. 1050,4 mln Mg[7].

Rysunek 10. Złoża węgla brunatnego na obszarze aglomeracji

Złoże	Gmina	Stan zagospodarowania złoża	Powierzchnia [ha]
Barczygłów	Stare Miasto	złoże o zasobach prognostycznych	325
Bilczew	Kramsk	złoże skreślone z bilansu zasobów	36
Drzewce	Kramsk	złoże zagospodarowane	55909
Główiew	Stare Miasto	złoże o zasobach prognostycznych	9787
Grochowy-Siąszyce	Rychwał	złoże rozpoznane szczegółowo	1487
Konin-odkr. Kazim.Płd.	Kazimierz Biskupi	złoże skreślone z bilansu zasobów	9477
Konin-odkr.Pątnów	Kleczew, Ślesin	złoże skreślone z bilansu zasobów	800
Lubstów	Sompolno	eksploatacja złoża zaniechana	119958
Lubstów-Północ	Sompolno	złoże skreślone z bilansu zasobów	78
Mąkoszyn-Grochowiska	Wierzbinek	złoże rozpoznane szczegółowo	73053
Morzyczyn	Wierzbinek	złoże rozpoznane szczegółowo	4087
Ościsłowo	Skulsk, Ślesin, Wilczyn	złoże rozpoznane szczegółowo	2454
Pątnów I	Ślesin	eksploatacja złoża zaniechana	5745
Pątnów II	Kazimierz Biskupi, Kleczew, Konin, Ślesin	złoże skreślone z bilansu zasobów	1042
Pątnów III	Kazimierz Biskupi, Kleczew	złoże eksploatowane okresowo	5377535

[7] Kasiński J.R., 2008, *Zasoby węgla brunatnego w Polsce – stan rozpoznania i podstawowe problemy*, Państwowy Instytut Geologiczny, s. 3, [w:] http://www.pgi.gov.pl/images/stories/artykuly/wegiel_brunatny/tekst_kasin_2.pdf

Pątnów III-socz.Danków	Kleczew	złoże skreślone z bilansu zasobów	400
Pątnów IV	Kleczew, Wilczyn	złoże zagospodarowane	131593
Pątnów V	Skulsk	złoże o zasobach prognostycznych	350
Piaski	Grodziec, Rychwał, Rzgów	złoże rozpoznane szczegółowo	16192
Piaski-pole i B	Rychwał, Rzgów	złoże o zasobach prognostycznych	Bd.
Przewóz Morzyczyn	Skulsk, Sompolno, Wierzbinek	złoże o zasobach prognostycznych	454
Rumin	Stare Miasto	złoże rozpoznane szczegółowo	19
Tomisławice	Wierzbinek	złoże zagospodarowane	73942
Wójcin	Wilczyn	złoże o zasobach prognostycznych	210
Zarzew-Zarzewek	Rzgów	złoże o zasobach prognostycznych	Bd.

Źródło: Infogeoskarb http://baza.pgi.gov.pl/igs/default.asp

Obok złóż, których eksploatacja się zakończyła i tych obecnie zagospodarowanych, występuje duża powierzchnia złóż węgla brunatnego jeszcze nie poddana eksploatacji, tzw. zasoby prognostyczne. Na tej podstawie obliczono, że zasoby węgla brunatnego subregionu konińskiego wystarczą do 2037 r[8].

OFAK bogaty jest nie tylko w węgiel brunatny, należy również wspomnieć o występujacych na tych terenach złożach piasku (największe w gminie Krzymów), piasków kwarcowych (gmina Stare Miasto i Rzgów, nieeksploatowane), surowców ilastych ceramiki budowlanej oraz torfów.

3.2.2 Stan środowiska

Na ocenę stanu środowiska przyrodniczego składają się zanieczyszczenia wody, ziemi i powietrza, jak również podjęte działania zmierzające do poprawy obecnego stanu, czyli m.in. wydzielenie obszarów chronionych.

Ochrona środowiska

Obszary chronione pokrywają aż 40% obszaru OFAK (Załącznik 3). W większości są to obszary chronionego krajobrazu, które cechuje niewielki rygor ochronności. Obszarami o podwyższonym stopniu ochrony są trzy parki krajobrazowe – Powidzki Park Krajobrazowy, Nadwarciański Park Krajobrazowy i Nadgoplański Park Tysiąclecia (będący jednocześnie rezerwatem przyrody) i sześć rezerwatów przyrody – Bieniszew, Mielno, Pustelnik, Sokółki, Nadgoplański Park Tysiąclecia, Złota Góra i Kawęczyńskie Brzegi.

W wymienionych parkach krajobrazowych ochroną przyrody objęte są miejsca lęgowe ptactwa wodnego, błotnego i lęgowego (Nadgoplański Park Tysiąclecia), krajobraz Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej ze starorzeczem i przeważającym udziałem łąk i pastwisk (Nadwarciański Park Krajobrazowy) oraz urozmaicona rzeźba terenu powstała w wyniku przejścia lądolodu (Powidzki Park Krajobrazowy). Parki Krajobrazowe znajdujące się w granicach OFAK są to niewielkie części dużych kompleksów obejmujących fragmenty obszaru województwa wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego.

Rezerwaty przyrody w OFAK obejmują powierzchniowo niewielki obszar ale są w całości położone w granicach aglomeracji i stanowią o jej unikatowości. W znajdujący się w gminie

[8] *Ibidem* s. 7

Kazimierz Biskupi kompleks leśny – Puszcza Bieniszewska wliczają się aż cztery rezerwaty przyrody, chroniące zarówno faunę jak i florę danego obszaru: Bieniszew, Pustelnik, Sokółki i Mielno. Trzy pierwsze chronią rzadkie i stare kompleksy leśne, a ostatni oprócz brzozy niskiej również ptactwo wodne i błotne. Rezerwat Złota Góra powstał w celu ochrony najwyższego wzniesienia w obszarze aglomeracji, a Kawęczyńskie Brzegi, najmniejszy z rezerwatów o powierzchni 0,5 km^2, chroni las dębowo-grabowy (z jarząbem berkinią).

Na terenie OFAK znajdują się również obszary objęte formą ochrony przyrody Natura 2000. Wzdłuż Warty znajdują się obszary objęte zarówno dyrektywą siedliskową (na zachód od Konina) jak również ptasią (na wschód od Konina). W północnej części OFAK niewielki fragment gminy Skulsk objęty jest obszarem Natura 2000 chroniącym siedliska, który pokrywa się z Nadgoplańskim Parkiem Tysiąclecia.

Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, ze istnienie obszarów chronionych na terytorium aglomeracji jest zarówno korzyścią dla danego regionu, dzięki wzrostowi atrakcyjności turystycznej, jak również w pewnym stopniu barierą rozwoju. W zależności od stopnia ochrony istnienie takich obszarów ogranicza zabudowę lub działanie przedsiębiorstw niektórych branż.

Obszary narażone na ryzyko powodzi

Jak już wspomniano, OFAK przecina rzeka Warta, co wiąże się z ryzykiem powodzi. Tereny zagrożone występowaniem powodzi obejmują obszar ok. 140 km^2 po północnej i południowej stronie rzeki[9]. Na obszarze zalewowym znajduje się wiele zabudowań, głównie w granicach miasta Konin, ale również gmin Golina, Rzgów czy Krzymów. Wskazane obszary zostały wyznaczone na podstawie wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) wykonanej przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Są to tereny, na których istnieje znaczące ryzyko powodziowe lub na których wystąpienie dużego ryzyka jest prawdopodobne.

Zanieczyszczenia środowiska

W związku z przemysłowo-energetyczną specyfiką regionu, środowisko naturalne narażone jest na zagrożenie zanieczyszczeniami pochodzenia przemysłowego. Informacji na temat stanu środowiska przyrodniczego dostarcza Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, który corocznie przeprowadza badania na podstawie których tworzy „Raport o stanie środowiska w Wielkopolsce" w danym roku.

Raport WIOŚ na 2012 r. opisuje stan czystości powietrza, wód, kwestie gospodarowania odpadami i klimat akustyczny. W OFAK największym problemem są zanieczyszczenia powietrza związane z przemysłem paliwowo-energetycznym. Wschodnia część województwa jest szczególnie narażona na zanieczyszczenia substancjami gazowymi i pyłowymi ze względu na elektrownie Pątnów, Pątnów II, Konin oraz Adamów, z których trzy pierwsze zlokalizowane są na terenie aglomeracji.

Rysunek 11. Emisja z instalacji do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MWt

Nazwa zakładu	gazy (SO_2, NO_2 i CO_2) [tys. Mg]	pyły ze spalania paliw [Mg]	gazy (SO_2, NO_2 i CO_2) [tys. Mg]	pyły ze spalania paliw [Mg]
	emisja w 2011 r.		emisja w 2012 r.	

[9] Dane na podstawie danych z Informatycznego Systemu Osłony Kraju – Wstępna ocena ryzyka powodziowego [w:] http://mapy.isok.gov.pl/imap/

ZE PAK Elektrownia Pątnów I, Konin	5854,83	455,93	6111,19	446,92
ZE PAK Elektrownia Konin, Konin	748,48	90,53	654,15	75,32
ZE PAK Elektrownia Pątnów II Sp. z o.o., Konin	2285,26	107,6	2717,01	121,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2012", Poznań 2013

Emisja z instalacji do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MWt w elektrowni Pątnów I jest największa w skali całego województwa. Drugim największym emitentem jest elektrownia Adamów, trzecim Pątnów II, a za nim znajduje się Elektrociepłownia II Karolin w Poznaniu z wartością „jedynie" 1425,25 tys. Mg gazów w 2012 r. Mimo tego, że elektrownie są największymi w skali województwa emitentami gazów i pyłów, to ogólna emisja pyłów dla tych trzech obiektów w latach 2011-2012 uległa zmniejszeniu.

Niezwykle ważny jest stan czystości wód, którego istotność jest wskazana jako największy problem obszaru dotyczący środowiska przyrodniczego, zarówno przez mieszkańców jak i przedsiębiorców OFAK[10]. Sytuację potwierdza raport Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, który wskazuje na niezadowalający stan wód. Stan chemiczny rzeki Warty jest poniżej dobrego, a zlewnia rzeki do Kanału Ślesińskiego cechuje się słabym potencjałem ekologicznym i złym stanem wód. Duże znaczenie mają punktowe źródła zanieczyszczeń, którymi są oczyszczalnie ścieków. Do najbardziej zanieczyszczonych jezior na obszarze OFAK należą jeziora Mikorzyńskie, Lubstowskie oraz Mąkolno. W dwóch pierwszych przypadkach związane jest to z funkcjonowaniem kopalni węgla brunatnego, ponieważ Jez. Mikorzyńskie jest w systemie wód chłodzących turbiny w elektrowniach, a do jeziora Lubstowskiego odprowadzane są wody z odwodnienia pobliskiej odkrywki. Zły stan wód w jeziorze Mąkolno spowodowany jest spływem powierzchniowym z pól uprawnych.

Na środowisko negatywnie oddziałują również składowiska odpadów, których 10 jest zlokalizowanych na terenie OFAK. Część nieczynnych składowisk poddawana jest rekultywacji, istnieją również jeszcze niezrealizowane projekty rekultywacji oraz plan budowy spalarni.

3.2.3 Uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe – podsumowanie

Teren aglomeracji jest obfity w wiele bogactw naturalnych, spośród których na szczególną uwagę zasługują wody płynące i stojące. Duże zasoby wody umożliwiają rozwój przemysłów wodochłonnych (energetyka, przemysł chemiczny, celulozowy, spożywczy i włókienniczy). Nizinnych charakter obszaru ułatwia realizacje inwestycji infrastrukturalnych. Stosunkowo płaski krajobraz urozmaicają liczne jeziora polodowcowe znajdujące się w północnej części OFAK oraz rzeka Warta w poprzek przecinająca aglomerację. Istnieje również możliwość wykorzystania dróg wodnych do celów gospodarczych, po ich wcześniejszym przygotowaniu. Liczne obszary chronione wskazują na unikalność terenu w skali regionu i kraju. Obecne formy ochrony przyrody na terenie OFAK mogą wpłynąć na szybkość i rodzaj realizowanych inwestycji gospodarczych i infrastrukturalnych, np. na niemożność realizacji inwestycji wysokoemisyjnych. Występowanie obszarów chronionych jest szansą na rozwój turystyki. Ponadto zasobność w złoża surowców, w szczególności węgla brunatnego, od dziesięcioleci przyczyniała się do wzrostu gospodarczego OFAK.

Obecność złóż kopalnianych jest szansą rozwoju przemysłu wydobywczego i branż związanych z wydobyciem. Do ważnych zasobów z punktu widzenia rozwoju gospodarczego należy zaliczyć również wody geotermalne, które możliwe są do wykorzystania w wielu dziedzinach, m.in. energetyce czy turystyce i rekreacji. Niska jakość gleb w obszarze OFAK

[10] *Diagnoza i badania społeczne Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej*, Rybnik 2014

jest utrudnieniem rozwoju rolnictwa jednak równocześnie umożliwia wykorzystanie większych obszarów w przemyśle i budownictwie. Obszar boryka się z zanieczyszczeniami środowiska przyrodniczego, głównie wód oraz powietrza, co jest wynikiem silnie rozwiniętego sektora paliwowo-energetycznego, co może wpłynąć negatywnie na wizerunek turystyczny OFAK. Wysoka emisyjność tego sektora może mieć wpływ na pogorszenie jakości życia mieszkańców i rozwoju turystyki na terenie OFAK.

3.3 Uwarunkowania infrastrukturalne

Bardzo istotnym czynnikiem zrównoważonego rozwoju gospodarczego jest rozwinięta infrastruktura. Przy dobrze rozwiniętej sieci, zarówno jeśli chodzi o infrastrukturę transportową, jak i uzbrojenie terenu, przedsiębiorcy są bardziej skłonni do realizacji inwestycji i zakładania przedsiębiorstw.

3.3.1 Infrastruktura transportowa

Jak wspomniano w poprzednim podrozdziale, aglomeracja konińska znajduje się na przecięciu głównych szlaków transportowych – krajowego i międzynarodowego szlaku transportowego (drogowego i kolejowego) na linii wschód zachód ze szlakiem drogowym o znaczeniu krajowym biegnącym w kierunku północ-południe. Sieć dróg, kolei oraz szlaków wodnych, omówionych szczegółowo poniżej, przedstawiono w Załączniku 2.

Drogi

Przez OFAK przebiega autostrada A2 nazwana „Autostradą Wielkopolską", biegnąca od Warszawy, przez Konin, Poznań, do granicy z Niemcami, gdzie przechodzi w autostradę do Berlina. Funkcję tego ważnego szlaku komunikacyjnego określa hasło używane przez jej wykonawców: „Raz, że szybciej A2, że do Europy".

Obszar aglomeracji przecinają trzy drogi krajowe o nr 25, 72 i 92, które zbiegają się w Koninie. Duże znaczenie dla skomunikowania regionu ma droga nr 25, Która przebiega w linii północ-południe, a tym samym zapewnia połączenie obszaru z Wrocławiem oraz Bydgoszczą. Drogi wojewódzkie zapewniają skomunikowanie obszarów aglomeracji położonych z dala od centralnego miasta OFAK – Konina. Liczne drogi powiatowe i gminne zagęszczają sieć dróg na terenie aglomeracji, co plasuje OFAK na dobrej pozycji w skali województwa oraz kraju.

Rysunek 12. Gęstość sieci dróg powiatowych w 2012 r. [km/100 km^2]

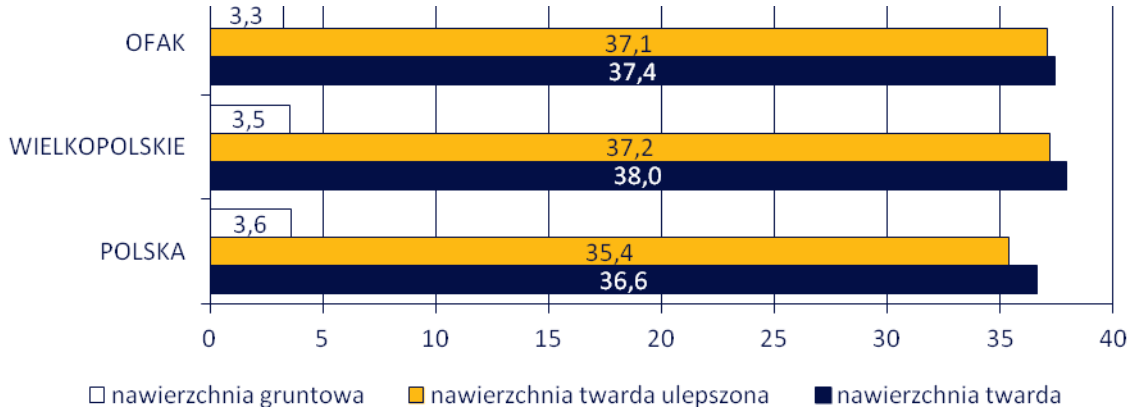

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 13. Gęstość sieci dróg gminnych w 2012 r. [km/100 km^2]

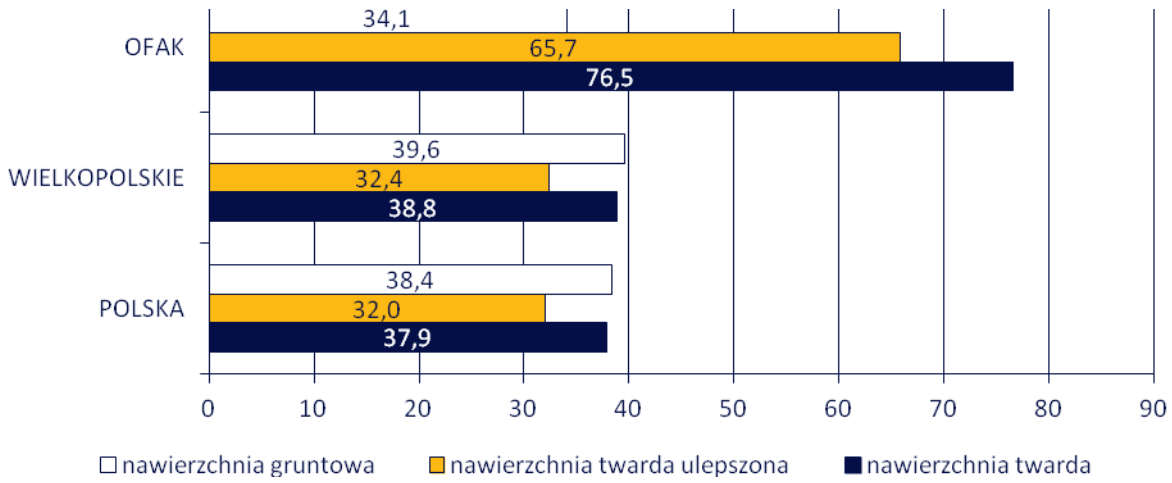

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W zdecydowanej większości sieć dróg obszaru stanowią drogi o nawierzchni twardej. Odsetek dróg gruntowych zarówno w przypadku dróg gminnych jak i powiatowych jest niższy niż w Wielkopolsce i na obszarze całego kraju. Każda z gmin w swoich granicach ma dobrze rozwiniętą sieć dróg gminnych, ich sytuacja przedstawia się znacznie lepiej niż w Wielkopolsce i całej Polsce. Ponadprzeciętnie duży jest udział dróg o nawierzchni twardej. Z kolei zagęszczenie dróg powiatowych, świadczące o wewnętrznej integralność OFAK, utrzymuje się na średnim poziomie, porównywalnym do średniej krajowej i wojewódzkiej.

Pod względem dostępności infrastruktury drogowej aglomeracja konińska nie wyróżnia się znacząco w porównaniu do sytuacji w regionie i kraju. Liczba samochodów przypadających na 100 mieszkańców jest jednakowa jak w województwie wielkopolskim i wyższa niż dla Polski. Jednak widoczna jest duża dysproporcja wewnątrz OFAK – w 2012 r.[11] w powiecie konińskim było aż 81,3 pojazdów na 100 mieszkańców, a w mieście Konin jedynie 59,1.

Rysunek 14. Liczba samochodów w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2012 r.

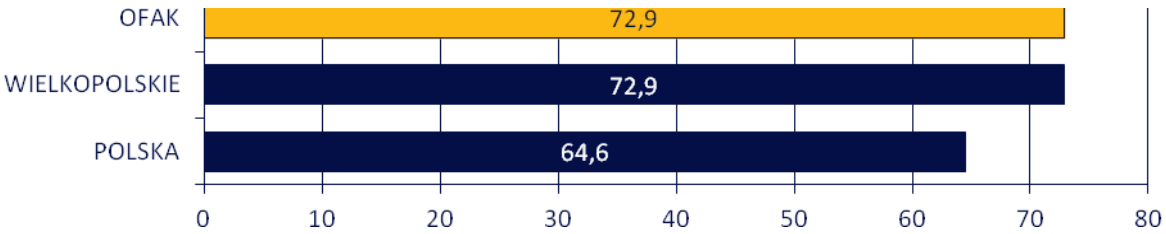

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

[11] Na podstawie danych GUS

Kolej

Przez teren OFAK przebiegają dwie magistrale kolejowe – Warszawa Zachodnia-Kunowice i Chorzów Batory-Tczew oraz jedna linia znaczenia miejscowego Konin-Pątnów. Pierwsza z linii zapewnia połączenie obszaru w stronę wschodnią – z Warszawą, oraz w stronę zachodnią – z Poznaniem, a po przekroczeniu granicy – z Berlinem. Druga z magistrali przecina aglomerację w części północno-wschodniej i ma na terenie powiatu konińskiego tylko jedną stację. Magistrale obsługują ruch zarówno pasażerski jak i kolejowy. Linia Konin-Pątnów stworzona została w celu połączenia centrum Konina z dzielnicą przemysłową, obecnie wykorzystuje się ją jedynie do obsługi ruchu towarowego.

Lotniska

Obsługa ruchu lotniczego odbywa się z wykorzystaniem jednego lądowiska zlokalizowanego w Kazimierzu Biskupim. Jest to lotnisko sportowe Aeroklubu Konińskiego, powstałe na zrekultywowanych terenach pokopalnianych. Na terenie miasta Konina zlokalizowane jest również lądowisko sanitarne, jednak jest ono wykorzystywane jedynie przez śmigłowce sanitarne.

W transporcie lotniczym duże znaczenie odgrywają lotniska w najbliższych metropoliach – w Poznaniu, Łodzi i Warszawie. Dzięki korzystnym uwarunkowaniom lokalizacyjnym, można dojechać do nich w stosunkowo krótkim czasie. Lotniska obsługują ruch towarowy oraz pasażerski krajowy i międzynarodowy. W zachodniej części Poznania znajduje się Port Lotniczy Poznań – Ławica (odległość z Konina: 114 km), w Łodzi Port Lotniczy im. Władysława Reymonta (odległość z Konina: 117 km), a w Warszawie największy w Polsce port lotniczy – Lotnisko Chopina (odległość z Konina: 220 km).

Rzeki

Przez aglomerację przebiega również droga wodna – fragment Wielkiej Pętli Wielkopolski. Składa się ona z Warty na odcinku Konin-Luboń, a następnie przechodzi w Kanał Ślesiński[12]. Warta jest rzeką swobodnie płynącą (nieskanalizowaną), na danym odcinku zaliczana jest do klasy dróg wodnych, która jest klasą najniższą pozwalająca na przepływ statków o niewielkiej ładowności. Możliwy do wykorzystania żeglugowego odcinek Warty ciągnie się od Konina przez Poznań, Santok do Kostrzyna nad Odrą (406,6 km). Kanał Ślesiński jest drogą wodną klasy II, posiada 4 śluzy żeglugowe, a jego długość wynosi 32 km. Powstał w wyniku połączenia łańcucha jezior Konińsko-Ślesińskich, przebiega w dolinie rynny polodowcowej. Zapewnia połączenie wodne z Jeziorem Gopło oraz rzeką Wisłą przez Kanał Bydgoski. Ten szlak wodny jest atrakcyjny zarówno dla spływów kajakowych, jak również dla statków wycieczkowych i innych jednostek pływających.

3.3.2 Gospodarka wodno-ściekowa i gospodarowanie odpadami

Gospodarka wodno-ściekowa jest kolejnym niezwykle ważnym elementem infrastruktury technicznej obszaru, warunkującym rozwój gospodarczy i przyciąganie inwestycji.

W 2012 r. prawie wszyscy mieszkańcy OFAK byli podłączeni do sieci wodociągowej – aż 93% mieszkańców, co jest wartością równą średniej dla województwa i wyższą od średniej krajowej (88%). Najwięcej mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej – 99% jest w gminie Kleczew, najmniej – 81% w gminie Krzymów.

---

[12] Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu, [w:] http://www.poznan.rzgw.gov.pl/pl/szlaki-zeglowne/drogi-wodne-parametry-ekspoloatacyjne

Kwestia skanalizowania aglomeracji przedstawia się bardzo różnicowanie (Rysunek 15). W OFAK o 9 p.p. mniejsza jest liczba ludności korzystającej z kanalizacji w porównaniu ze średnią wojewódzką i krajową. W poszczególnych gminach odsetek ten również jest niższy, wyróżnia się jedynie miasto Konin, w którym 92% mieszkańców korzysta z kanalizacji.

Rysunek 15. Ludność korzystająca z kanalizacji w 2012 r. [%]

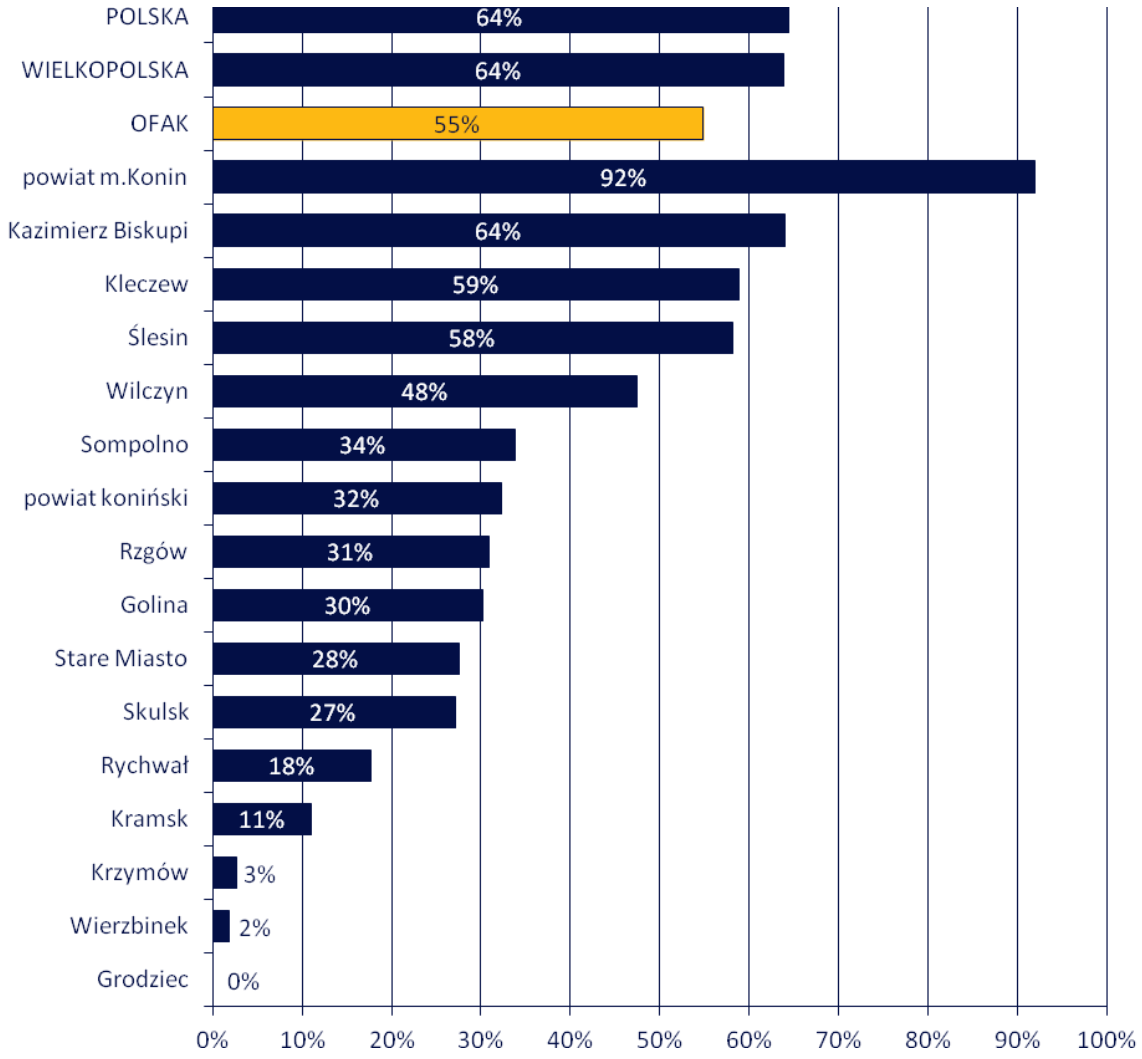

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Warto zwrócić uwagę, że na terenie aglomeracji jedna gmina jest nieskanalizowana – Grodziec, a gminy Wierzbinek i Krzymów są skanalizowane w bardzo nieznacznym stopniu (kolejno 2 i 3%). Skanalizowanie gminy ściśle wiąże się z lokalizacją oczyszczalni ścieków na jej terenie. Na obszarze aglomeracji znajdują się 22 oczyszczalnie ścieków, które zlokalizowane są w 14 jednostkach samorządu terytorialnego: Golina, Kazimierz Biskupi, Kleczew (3), Kramsk, Krzymów, Rychwał, Rzgów (2), Skulsk, Sompolno (3), Stare Miasto, Ślesin (2), Wierzbinek (2), Wilczyn, Konin(2). Gmina Grodziec, jako jedyna nie posiada na swoim terytorium oczyszczalni ścieków, co tłumaczy zerowy udział mieszkańców korzystających z kanalizacji wśród ogółu ludności. Na obszarze aglomeracji następuje powolny wzrost liczby ludności korzystającej z kanalizacji – między rokiem 2011 a 2012 liczba ta wzrosła jedynie o 1%.

Na terenie OFAK zlokalizowanych jest 10 instalacji do unieszkodliwiania odpadów przez składowanie, w tym dwa składowiska odpadów niebezpiecznych w Koninie, jedyne na obszarze całego województwa wielkopolskiego (składowanie m.in. azbestu). Ponadto w obszarze aglomeracji znajduje się 10 nieczynnych składowisk, w czym jedynie dwa zostały zrekultywowane, cztery są w trakcie rekultywacji, a pozostałe cztery są to składowiska niezrekultywowane, stanowiące potencjalne zagrożenie dla środowiska.

Rysunek 16. Czynne i nieczynne (koniec eksploatacji w latach 2002-2012) składowiska odpadów na obszarze OFAK

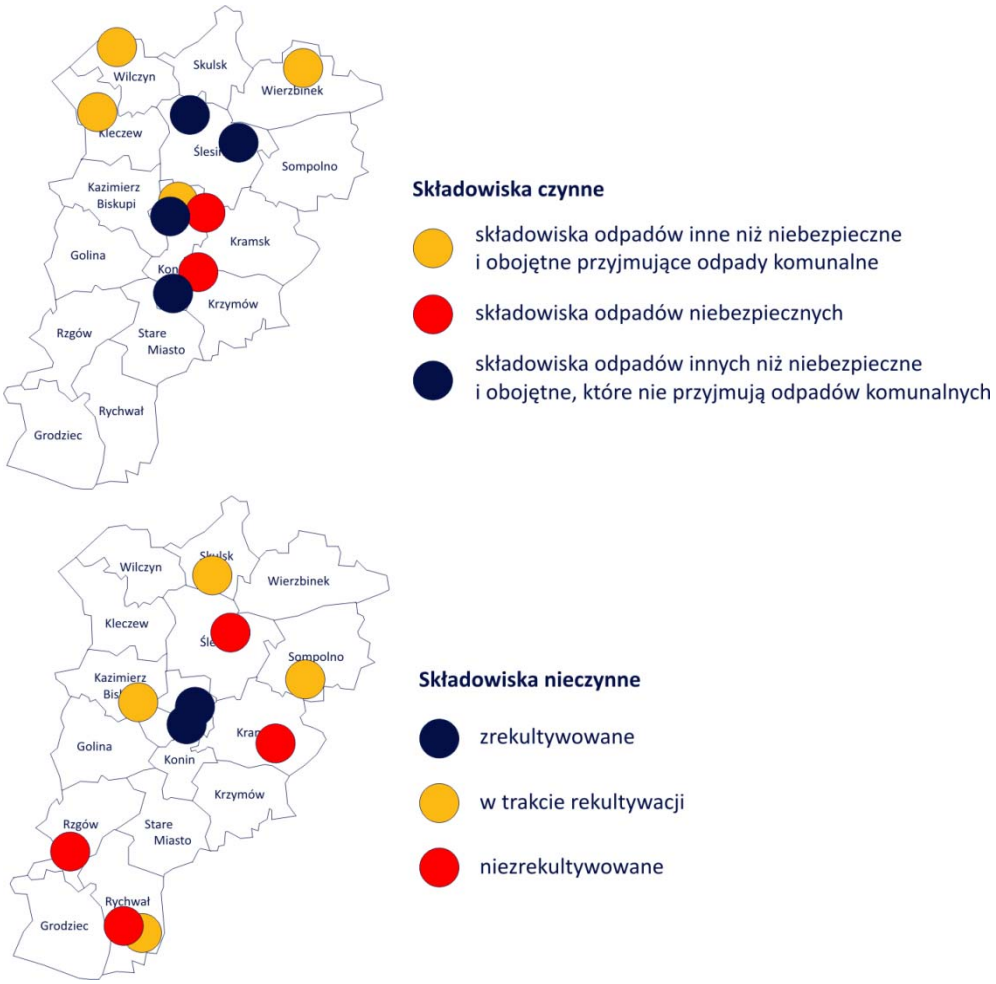

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2012", Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań 2013

Ponadto na obszarze aglomeracji zlokalizowane są dwie sortownie odpadów, cztery kompostownie oraz jedna biogazownia. Spośród instalacji służących do termicznego przekształcania odpadów z odzyskiem lub bez odzysku wytwarzanej energii, w OFAK znajduje się jedna spalarnia odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne (w Koninie, dwie w całym województwie) oraz dwie instalacje współspalające (należące do Zespołu Elektrowni Pątnów-Adamów-Konin).

Ważną inwestycją w skali całego obszaru jest budowa spalarni odpadów. Planowana data zakończenia jej budowy przyjmowana jest 15 grudnia 2015 r. (lokalizacja spalarni w Załączniku 6). Z założeń projektowych wynika, że spalarnia będzie przerabiać 94 tys. ton odpadów rocznie. Ponadto ma posiadać instalację o mocy 18 MW termicznych i ok. 5 MW

elektrycznych[13]. Za realizację projektu odpowiedzialne jest konsorcjum austriackiej spółki Integral Engineering und Umwelttechnik, uzupełnione przez firmy Introl oraz Erbud. Spalarnia będzie elementem programu porządkującego gospodarkę odpadami w subregionie konińskim, obejmującego 30 gmin z powiatu konińskiego, kolskiego, słupeckiego i tureckiego. Projekt ma być dofinansowany ze środków unijnych.

3.3.3 Elektroenergetyka, gazownictwo i ciepłownictwo

Jedynie 7 z 15 gmin OFAK posiada na swoim terytorium sieć gazową, w związku z tym na obszarze aglomeracji jest bardzo mały odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej – jedynie 15%.

Rysunek 17. Ludność korzystająca z sieci gazowej w 2012 r.

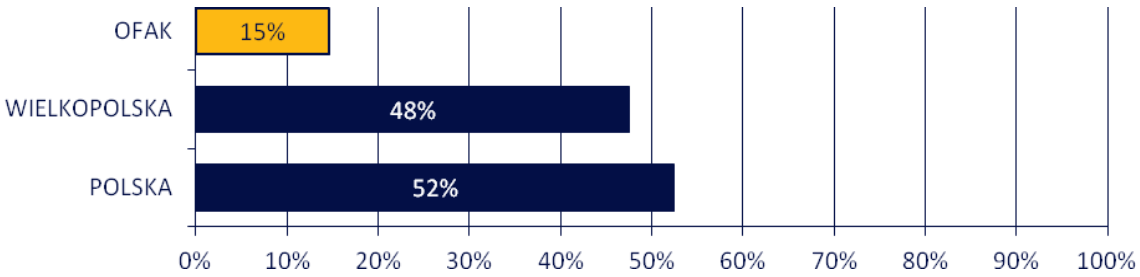

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mimo tego, że w 2012 r. w stosunku do roku poprzedniego liczba ludności korzystającej z sieci gazowej wzrosła o 3%, to w dalszym ciągu stanowi bardzo niewielki udział w ogóle ludności. Największe zagęszczenie sieci gazowej występuje w mieście Konin – 193,6 km czynnej sieci gazowej w przeliczeniu na 100 km^2 oraz w gminie Stare Miasto – 69,8 km. W tych gminach zagęszczenie sieci gazowej przewyższa średnią wojewódzką i krajową (obie ok. 45 km/100km^2), jednak niekorzystna sytuacja w pozostałych gminach sprawia, że wskaźnik dla całego OFAK jest prawie 3 razy niższy od wspomnianych średnich wartości. Na terenie OFAK zlokalizowanych jest pięć węzłów gazociągu (Załącznik 6).

Elementem unikalnym dla OFAK jest pełnienie funkcji zaplecza energetycznego regionu. Na uwagę zasługuje przede wszystkim zespół elektrowni Pątnów-Adamów-Konin, w których skład wchodzą dwie elektrownie znajdujące się na obszarze aglomeracji – Pątnów oraz Konin (Załącznik 6). Elektrownia Pątnów jest drugą największą, pod względem produkowanej mocy, elektrownią w kraju – 1200 MW, a razem z pozostałymi elektrowniami grupy dysponuje mocą 2512 MW, co odpowiada 8,5% produkcji energii krajowej.[14] W związku z występowaniem elektrowni, na obszarze aglomeracji widoczne jest duże zagęszczenie linii energetycznych o wysokim napięciu. Jednak zużycie energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych jest na niższym poziomie niż w kraju i województwie wielkopolskim.

[13] *Rozpoczyna się budowa spalarni odpadów w Koninie*, [w:] http://budownictwo.wnp.pl/rozpoczyna-sie-budowa-spalarni-odpadow-w-koninie,210295_1_0_0.html

[14] *Oto 10 największych elektrowni w Polsce*, [w:] http://m.forsal.pl/branze/ekologia/oto-10-najwiekszych-elektrowni-w-polsce

Rysunek 18. Zużycie energii elektrycznej o niskim napięciu w gospodarstwach domowych [100 MWh/mieszk.]

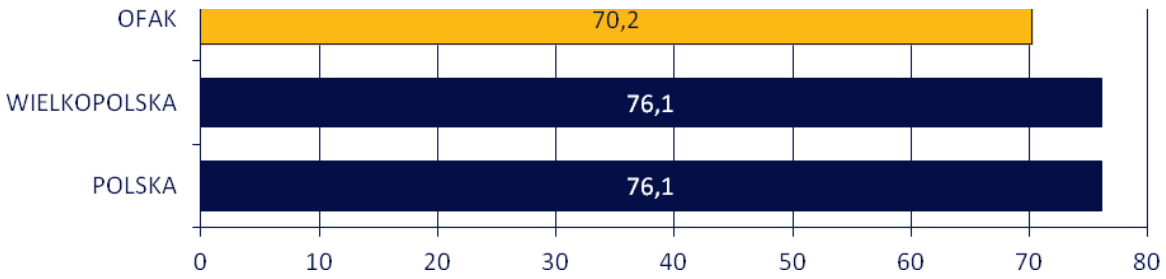

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Oprócz tradycyjnych źródeł energii w OFAK rozwija się sektor wykorzystywania energii odnawialnej. W związku z występowaniem złóż wód geotermalnych możliwe jest wykorzystanie ich w celach grzewczych, poprzez budowę ciepłowni geotermalnych. Planowana jest również budowa farm wiatrowych na terenie aglomeracji. Zespół Elektrowni "Konin-Pątnów-Adamów" w Koninie modernizuje swoje obiekty pod kątem pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, czego przykładem jest wybudowanie w latach 2010-2012 kotła spalającego biomasę i ograniczającego emisję zanieczyszczeń.

3.3.4 Uwarunkowania infrastrukturalne – podsumowanie

Oprócz dobrego skomunikowania z innymi regionami Polski autostradą A2 oraz innymi drogami krajowymi i koleją, OFAK posiada również dobrze rozwiniętą sieć dróg gminnych i powiatowych, co zapewnia wewnętrzną integralność aglomeracji. Dobre połączenia komunikacyjne umożliwiają korzystanie mieszkańców OFAK z oferty kulturalnej i edukacyjnej sąsiednich metropolii – Poznania, Łodzi i Warszawy, z kolei połączenie z Niemcami może pozytywnie wpłynąć na potencjał eksportowy przedsiębiorstw z terenu OFAK. Mimo braku dużego portu lotniczego na terenie aglomeracji, nieduża odległość do lotnisk oferujących loty międzynarodowe może być skuteczną zachętą dla inwestora zagranicznego. Duże znaczenie ma przebiegający przez obszar szlak wodny Wielka Pętla Wielkopolski, który umożliwia żeglugę śródlądową zarówno rekreacyjną jak i towarową.

Jako pozytywny aspekt dla funkcjonowania przedsiębiorczości można wymienić dobrze funkcjonującą sieć wodociągową, natomiast ograniczaniem jest niska dostępność sieci gazowej i kanalizacyjnej. Do sieci gazowej ma dostęp jedynie ok. 1/7 mieszkańców, a do kanalizacji nieco powyżej połowy. W obu przypadkach widoczne jest duże zróżnicowanie w poziomie dostępności wśród mieszkańców poszczególnych gmin. Na obszarze aglomeracji istnieje możliwość składowania i przetwarzania odpadów niebezpiecznych, co z jednej strony może wpływać negatywnie na wizerunek obszaru i wywoływać poczucie zagrożenia, ale jednocześnie jest pozytywnym czynnikiem wpływającym na lokalizację w aglomeracji podmiotów, które wytwarzają takie odpady.

Niewątpliwą wizytówką regionu jest obecność przemysłu paliwowo-energetycznego, w tym zaliczanych do największych w kraju elektrowni, tworzących Zespół Elektrowni „Konin-Pątnów-Adamów”. Stwarza to możliwość rozwoju branż obsługujących ten sektor, np. branży budowlanej, metalowo-maszynowej, a także outsourcingu usług. Planowana budowa spalarni odpadów na terytorium OFAK jest potencjalną szansą dla rozwoju branż powiązanych.

3.4 Uwarunkowania społeczne

W rozwoju gospodarczym obszaru kluczową rolę odgrywa społeczność lokalna. Zasobność i jakość lokalnego rynku pracy stanowią o sile gospodarczej danego obszaru, a tym samym o atrakcyjności dla inwestora.

3.4.1 Demografia

Tereny objęte granicą obszaru funkcjonalnego zamieszkuje 206 tys. ludzi, w tym 62% w powiecie konińskim, a 38% jest mieszkańcami miasta Konin. Liczba ludności OFAK ulegała zmianom na przestrzeni lat. Obecnie od 3 lat utrzymuje się na stałym poziomie.

Rysunek 19. Zmiana liczby ludności OFAK w latach 2007-2012

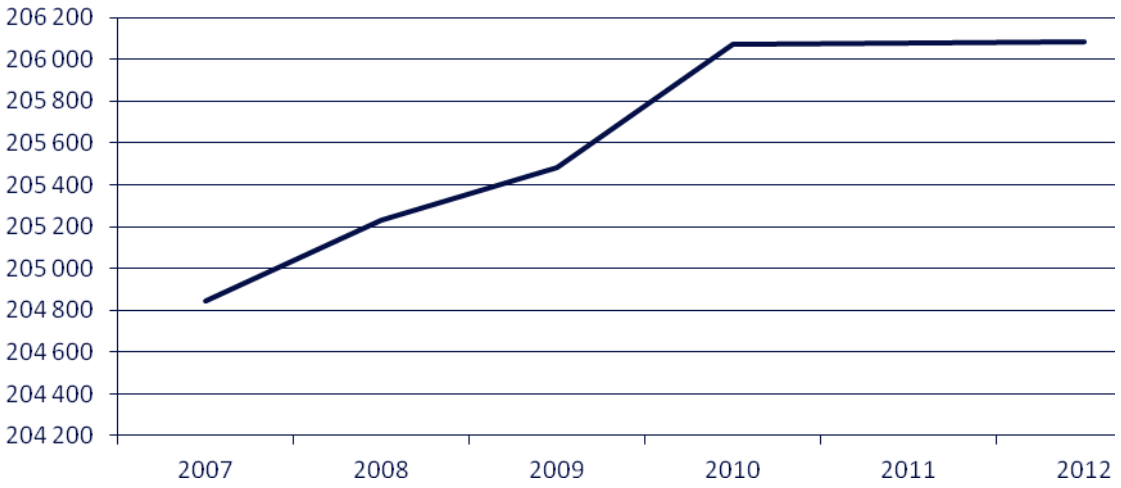

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od roku 2007 do 2012 największy odpływ ludności zarejestrowano w mieście Konin (-2,9%), a przyrost w gminach sąsiadujących z miastem – Stare Miasto (7,3%) i Krzymów (6,7%). Wiąże się to z ujemnym saldem migracji dla miasta Konina (-5,7‰ w 2012 r.) i dodatnim dla powiatu konińskiego (0,9‰). Sytuacja ta ulega jednak zmianie – od 2007 roku saldo migracji w mieście stopniowo wzrasta, a w powiecie konińskim maleje. Nie bez znaczenia są kierunki migracji – z Konina ludzie migrują głównie na wieś (64% wymeldowań), podobnie w gminach Grodziec i Rzgów. Za granicę kraju migruje najwięcej mieszkańców gminy Golina (9% wymeldowań). Z kolei w gminach Krzymów i Stare Miasto aż ok. 70% osób meldujących się wcześniej mieszkało w mieście. Może to wskazywać kierunek migracji z Konina do gmin podmiejskich, co dobrze zobrazowane jest na Rysunku 20, na którym Konin z ujemnym przyrostem liczby ludności otoczony jest gminami o najwyższym (w aglomeracji) przyroście liczby ludności w latach 2007-2012.

Rysunek 20. Zmiany liczby ludności gmin OFAK w latach 2007-2012

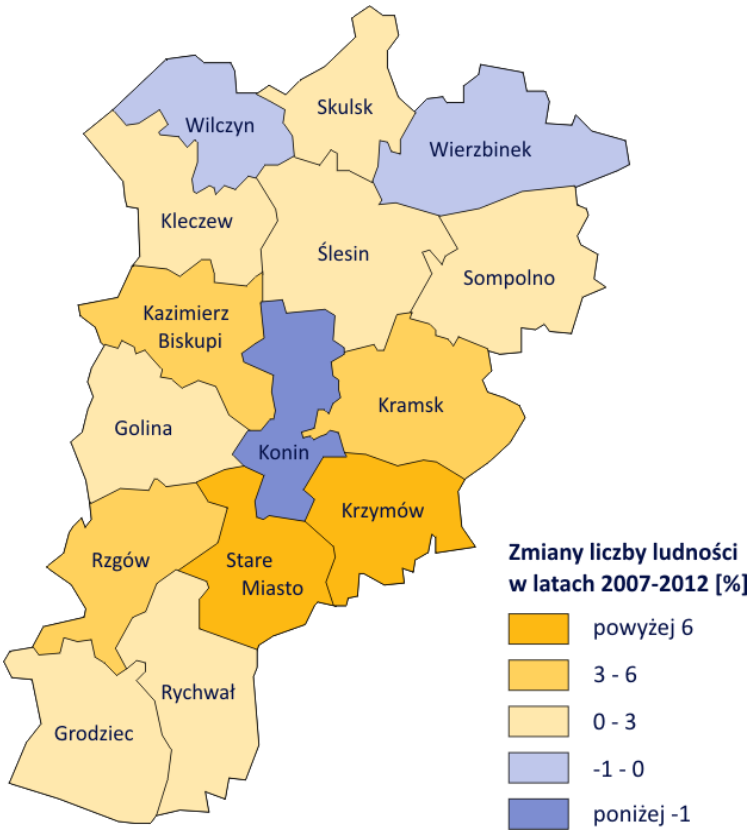

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gęstość zaludnienia gmin OFAK wynosi 124,1 osób na km^2 i jest wyższa niż wartości dla kraju (123,2 os/km^2) i województwa (116,1 os/km^2). Wartość ta została zawyżona przez miasto Konin, w którym jest aż 947,0 os/km^2 (w powiecie konińskim wskaźnik ten wynosi jedynie 81,2 os/km^2). Widoczna jest większa koncentracja ludności w terenach położonych bliżej centrum aglomeracji, którym jest miasto Konin.

Rysunek 21. Gęstość zaludnienia gmin OFAK w 2012 r.

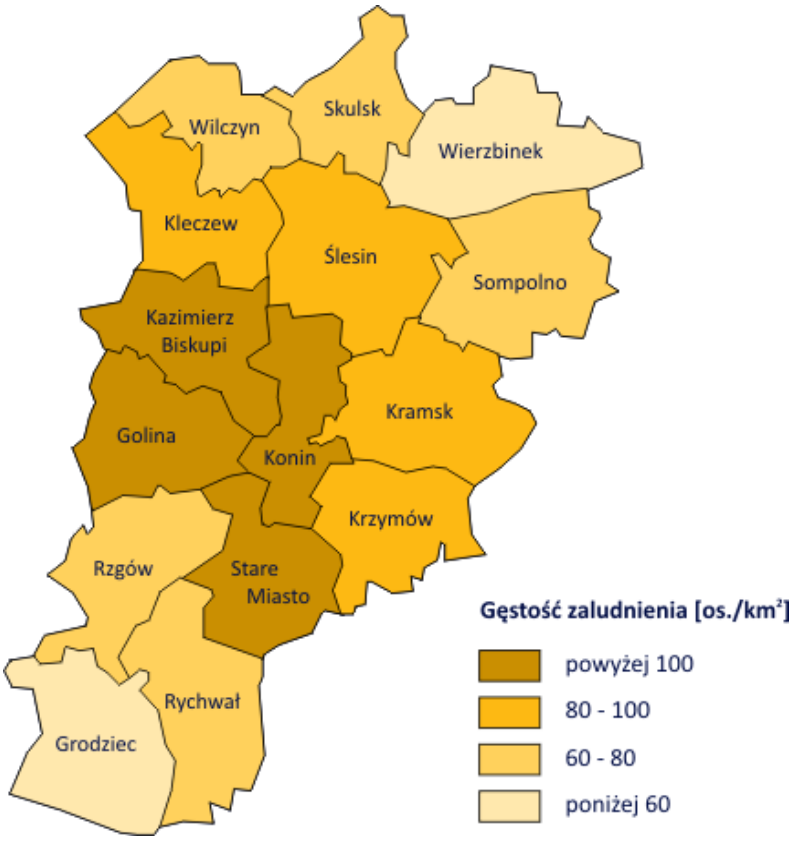

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn dla całej aglomeracji wynosi 104, jednak znacznie wyższa jest dla miasta Konin (110) niż dla powiatu konińskiego (102), co jest naturalnym zjawiskiem występującym w większych ośrodkach miejskich.

Na tle kraju i województwa struktura wieku ludności przedstawia się korzystnie, większy jest odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym. W tym zestawieniu miasto na prawach powiatu wypada gorzej niż powiat ziemski, ze względu ma większy odsetek mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności.

Rysunek 22. Struktura wieku ludności w 2012 r. w podziale na grupy

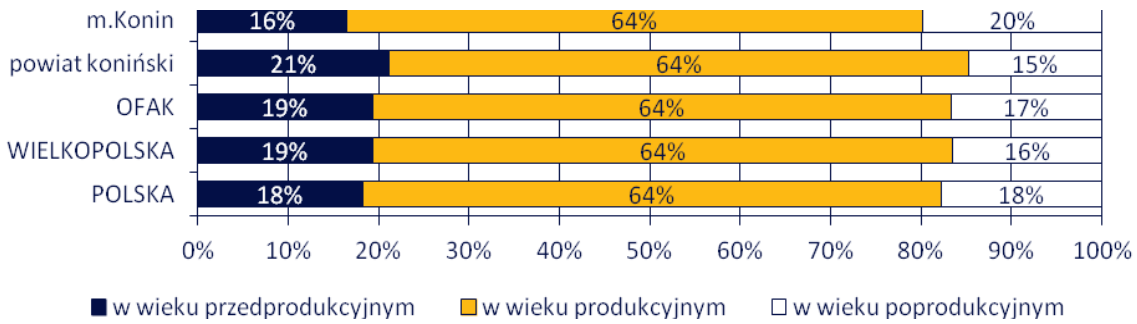

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognozy demograficzne do 2035 r. zakładają, że będzie następował systematyczny spadek liczby ludności w OFAK, co jest analogiczne do prognoz ogólnokrajowych. Zakłada się, że w latach 2015-2035 populacja aglomeracji (oraz Polski) zmniejszy się o 5%, jednak w województwie jedynie o 2% ze względu na prognozowany wzrost liczby ludności w latach 2015-2020. Ogólna liczba dzieci szkolnych będzie ulegała zmniejszeniu, jednak w prognozie na lata 2015-2020 widoczne są skutki drugiego echa demograficznego i liczba dzieci w wieku 7-12 lat będzie rosnąć.

Rysunek 23. Prognoza ludności w wieku szkolnym w OFAK na lata 2015-2035

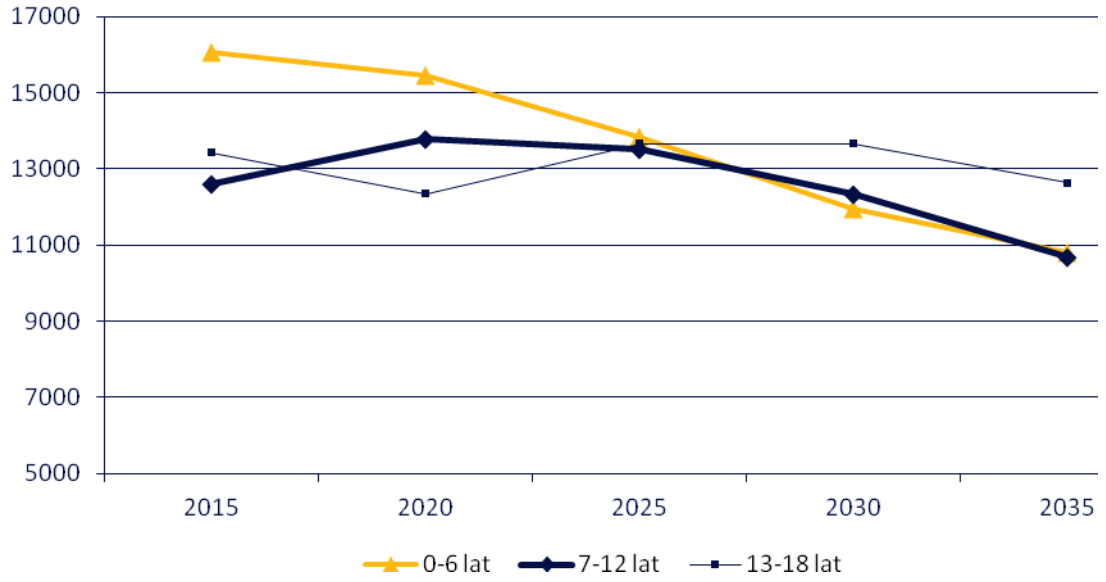

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.4.2 Gospodarka mieszkaniowa

Województwo wielkopolskie, w odniesieniu do pozostałych województw, cechuje się zbliżoną do średniej liczbą nowowybudowanych mieszkań w 2012 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – 42 mieszkania. Dla OFAK wskaźnik ten jest mniejszy, przy czym wyższy jest w powiecie konińskim (35 mieszkań) niż w mieście Konin (21 mieszkań). Najszybszy rozwój gospodarki mieszkaniowej występuje w gminach przylegających do miasta na prawach powiatu. Zjawisko to związane jest z wcześniej wspomnianym odpływem ludności z terenów miejskich na przedmieścia.

Rysunek 24. Liczba nowowybudowanych mieszkań na 10 tys. mieszkańców w 2012 r.

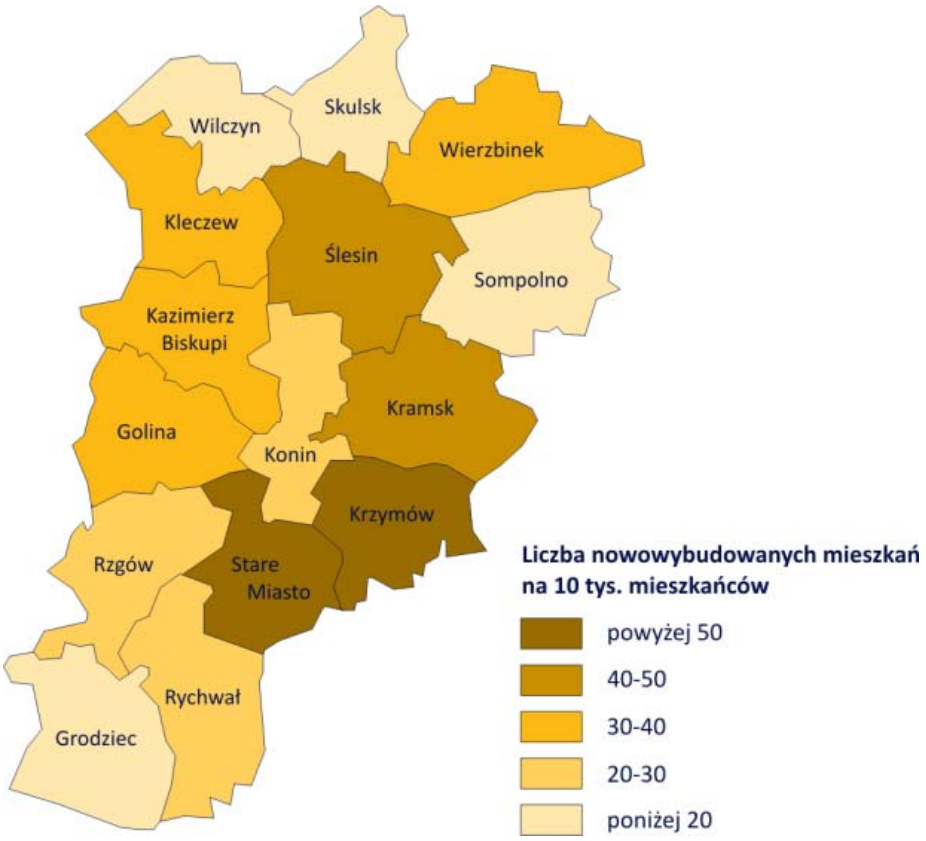

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przeciętna powierzchnia mieszkania w przeliczeniu na mieszkańca jest zbliżona do średniej wojewódzkiej (26,3 m^2) – w przypadku powiatu konińskiego wynosi 26 m^2. W mieście Konin wskaźnik ma wartość 23,4 m^2. Powierzchnia ta wydaje się być niewiele mniejsza niż średnia dla Wielkopolski, jednak w skali kraju jest jedną z niższych.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców regionu

W OFAK władze samorządowe oraz organizacje pozarządowe prowadzą liczne działania na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, które pojawiają się na jego obszarze. W mieście Konin działa Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (MOPR), który jest w trakcie przygotowywania strategii rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców Konina na lata 2015-2025. MOPR realizuje wiele programów wsparcia dla poszczególnych grup społecznych, np.:

- „Aktywny Samorząd" – Moduł II. STUDENCI, umożliwiający dofinansowanie kosztów nauki na poziomie wyższym,
- „Program wyrównywania różnic między regionami II", zapewniający kilka obszarów wsparcia, opierającego się m.in. na tworzeniu infrastruktury dla osób niepełnosprawnych,
- „Wykorzystaj swoją szansę", zwiększający aktywność zawodową i społeczną głównie osób bezrobotnych i niepełnosprawnych.

Na terenie aglomeracji działa Polskie Towarzystwo Walki z Kalectwem oddział w Koninie, realizujące projekty mające na celu aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych. Powiatowy Urząd Pracy w Koninie realizuje kilka programów, mających na celu zmniejszenie

bezrobocia i aktywizację zawodową mieszkańców. Projekty zostały szczegółowo opisane w kolejnym podrozdziale.

W związku z tym, że powiat koniński jest miejscem przyjaznym osobom w wieku „50+" (zgodnie z założeniami Strategii Komunikacji Marketingowej), dla osób starszych istnieje dużo możliwości uzyskania wsparcia. Na obszarze OFAK istnieje wiele form pomocy seniorom, rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych i innym potrzebującym. W powiecie konińskim działa Ośrodek Wsparcia, Rodzinny Dom Pomocy oraz Dom Pomocy Społecznej.

3.4.3 Rynek pracy

Jakość rynku pracy danego regionu świadczy o dostępności kapitału ludzkiego o odpowiednich kwalifikacjach. Odpowiednio wykwalifikowani mieszkańcy powodują spadek stopy bezrobocia obszaru. Tendencją polską i europejską jest spadek zatrudnienia w rolnictwie, na rzecz jego wzrostu w usługach. Struktura zatrudnienia w OFAK odbiega od struktury krajowej i wojewódzkiej. Zaobserwować można znacznie większe zatrudnienie w rolnictwie, a mniejsze w usługach.

Rysunek 25. Struktura zatrudnienia mieszkańców OFAK w 2012 r.

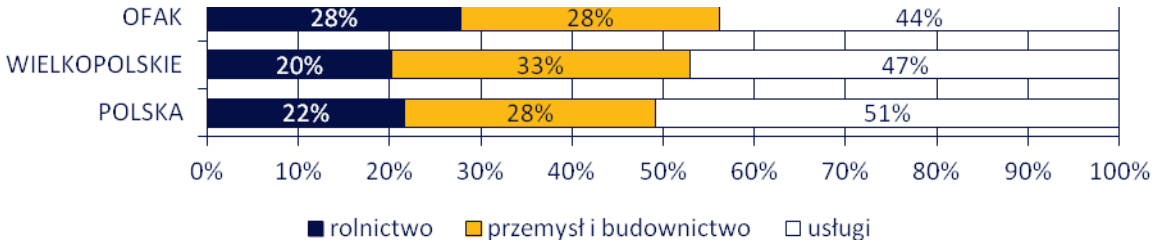

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pomimo dominacji zatrudnienia w rolnictwie struktura ta ulega zmianie. W latach 2011-2012, w przeciwieństwie do sytuacji w województwie i kraju, nastąpił spadek liczby zatrudnionych w sektorze rolniczym, natomiast wzrósł w przemyśle i budownictwie oraz usługach.

Wielkość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia jest bardzo zróżnicowana w podziale na główne sektory gospodarki oraz w podziale na powiat ziemski i miasto na prawach powiatu. Średnia wysokość wynagrodzenia w obszarze aglomeracji jest zbliżona do poziomu wojewódzkiego. Największe przeciętne miesięczne zarobki możliwe są do osiągnięcia w sektorze rolniczym zarówno w mieście Konin jak i w powiecie konińskim. Najniższe średnie zarobki występują w szeroko pojętym sektorze usług.

Rysunek 26. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie według grup sekcji PKD2007 w 2012 r.

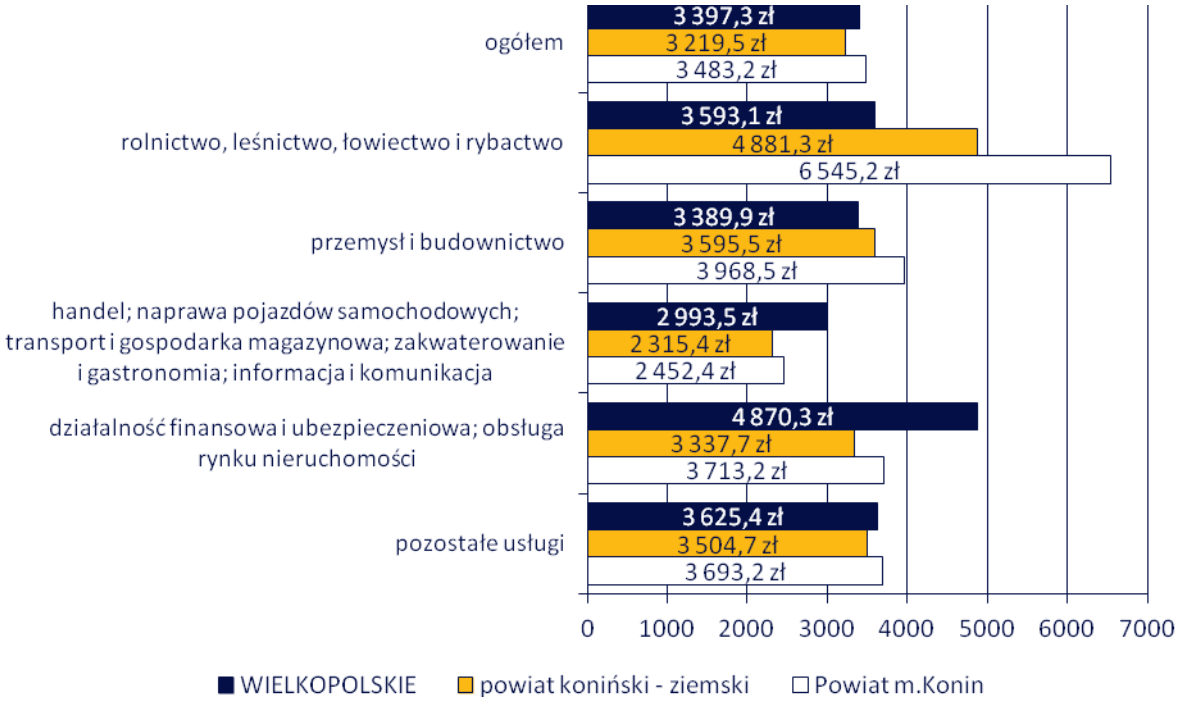

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W celu poprawy sytuacji na rynku pracy, jednostki samorządu terytorialnego wdrażają różne programy mające na celu wzmacnianie usług i przedsiębiorczości. Oprócz działań samorządów dużą aktywnością odznaczają się również organizacje pozarządowe. Działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Koninie skupia się przede wszystkim na aktywizacji osób bezrobotnych.

Na szczególną uwagę w kontekście wzmacniania usług i przedsiębiorczości zasługuje projekt pn. „Koniński Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej" realizowany przez Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych z Poznania. Jego celem jest udzielanie wsparcia podmiotom ekonomii społecznej z subregionu konińskiego, kompleksowa pomoc w zakresie zakładania przedsiębiorstw społecznych, szkolenia, doradztwo prawne, finansowe, księgowe i inne. W projekcie wziąć udział mogą również przedstawiciele publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy, samorządy czy przedstawiciele sektora biznesu. Warto podkreślić również realizację przez Miasto Konin projektów skierowanych do mieszkańców, mających na celu budowanie postaw proprzedsiębiorczych. Projekty są finansowane przy wsparciu środków unijnych. Przykładami takich działań są dwa projekty: „Twoja firma – wspomagamy przedsiębiorczość w Koninie" oraz „Jesteś przedsiębiorczy! Zacznij działać już dziś w Koninie".

Pomoc w wykorzystaniu środków finansowych z Unii Europejskiej oferuje Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Koninie. Głównym zadaniem Europejskiego Funduszu Społecznego jest przeciwdziałanie bezrobociu, rozwój zasobów ludzkich, wspieranie edukacji i wyrównywanie szans na rynku pracy. Ośrodek wspiera beneficjentów w przygotowaniu wysokiej jakości projektów, możliwych do finansowania ze środków EFS.

Pomoc przedsiębiorcom oferują instytucje otoczenia biznesu, opisane w części dotyczącej uwarunkowań gospodarczych. Przykładem projektu wspierającego zakładanie działalności gospodarczej przez młodych ludzi jest „Akademia Młodej Przedsiębiorczości", realizowany przez Konińską Izbę Gospodarczą razem z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Koninie. Obie jednostki wspólnie prowadzą również projekt „Akademia Praktyków Biznesu". W ramach projektu organizowane są szkolenia, które umożliwiają zapoznanie się uczestników z osobami posiadającymi wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu biznesu.

Bezrobocie

Bezrobocie jest jednym z poważniejszych problemów, z którymi boryka się obszar aglomeracji. Województwo wielkopolskie w 2013 r. odznaczało się na tle kraju najniższą stopą bezrobocia, która wynosiła 9,6% (jedyne województwo w którym spadała poniżej 10%). Niestety sytuacja w województwie nie przekłada się na aglomerację konińską.

Rysunek 27. Stopa bezrobocia w latach 2004-2013

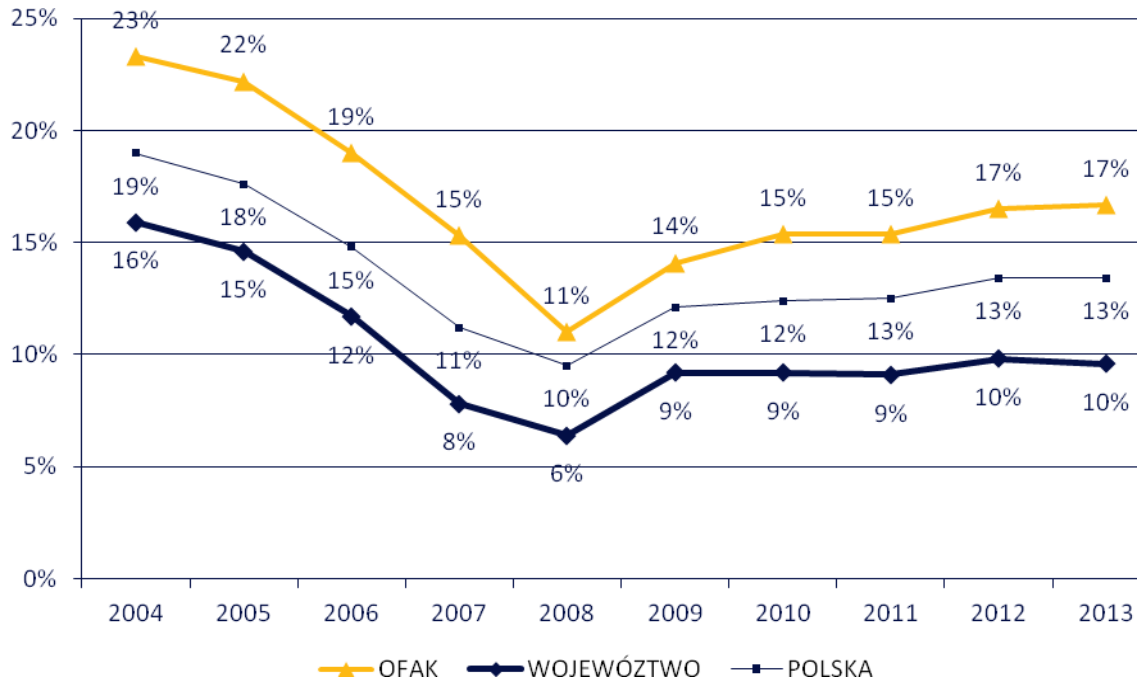

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Stopa bezrobocia w OFAK, która w 2013 r. wynosiła 16,7%, jest znacznie wyższa niż krajowa i wojewódzka, w czasie ulegała jednak podobnym zmianom. W ostatnich dwóch latach bezrobocie utrzymuje się na podobnym wysokim poziomie. Przy rozbiciu stopy bezrobocia na Konin i powiat koniński okazuje się, że poziom bezrobocia w OFAK bardzo podwyższa powiat ziemski ze stopą bezrobocia wynoszącą w 2013 r. 19,1%, gdy dla Konina osiągnęła wartość 13,8%. Bezrobotni z OFAK są to w większości ludzie w wieku średnim. Negatywnym zjawiskiem jest większy od średniej dla kraju i województwa udział ludzi młodych wśród bezrobotnych – 23%, z kolei bezrobotnych powyżej 55 roku życia jest znacznie mniej. W latach 2010-2013 zmniejszał się udział ludzi poniżej 24 roku życia wśród bezrobotnych. Struktura bezrobotnych pod względem wykształcenia, w porównaniu z danymi dla województwa i kraju, jest bardzo zbliżona – najwięcej zarejestrowanych bezrobotnych posiada zawodowe wykształcenie (53%). Mimo braku zmian w strukturze wykształcenia, niepokojące jest zjawisko corocznego zwiększania się bezrobotnych z wykształceniem wyższym – w roku 2013,

w stosunku do roku 2009 nastąpił wzrost o 53%, co jednak wpisuje się w tendencje krajowe i wojewódzkie. Największy napływ bezrobotnych następował w miesiącach zimowych, a odpływ w letnich, co jest z wiązane z podejmowaniem pracy sezonowej. W 2013 r. ponad 80% osób przyjętych do ewidencji bezrobotnych było wcześniej zatrudnionych. Biorąc pod uwagę staż pracy, największą grupę stanowią mieszkańcy o najkrótszym stażu – do roku (17% bezrobotnych) oraz 1-5 lat (29%), a najmniej liczną mieszkańcy o stażu pracy przekraczającym 30 lat (jedynie 2%)[15]. Niekorzystnym zjawiskiem jest również coroczny wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych – w 2013 r. było to 5506 osób pozostających bez pracy przez okres ponad 12 miesięcy (aż 40% wszystkich bezrobotnych).

W rozbiciu bezrobocia na poszczególne gminy ukazuje się wewnętrzne zróżnicowanie OFAK. Poziom bezrobocia w poszczególnych gminach został zmierzony za pomocą wskaźnika określającego udział osób bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym[16]. Najwyższy udział bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym w 2012[17] r. wstąpił w gminie Wilczyn (12,6%), natomiast najniższy w gminie Grodziec (8,4%). Niskim poziomem bezrobocia, w porównaniu do pozostałych gmin, odznaczają się gminy położone w południowej części OFAK, w pobliżu autostrady A2 (Rysunek 29).

Rysunek 28. Liczba bezrobotnych w podziale na gminy w 2013 r.

Gmina	Liczba bezrobotnych ogółem
Konin	5 057
Golina	944
Ślesin	920
Kramsk	873
Sompolno	764
Kazimierz Biskupi	739
Kleczew	629
Stare Miasto	595
Wierzbinek	540
Krzymów	528
Wilczyn	514
Rychwał	455
Skulsk	451
Rzgów	429
Grodziec	286
OFAK	13724

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP

[15] *Sprawozdanie z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Koninie w 2013 r.*, Konin 2014

[16] Brak danych na temat liczby ludności aktywnej ekonomicznie uniemożliwia obliczenie stopy bezrobocia na poziomie gmin.

[17] Konieczność odniesienia liczby bezrobotnych do stanu ludności z 2012 r. ze względy na brak danych dotyczących ludności z 2013 r.

Rysunek 29. Udział bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym w 2012 r.

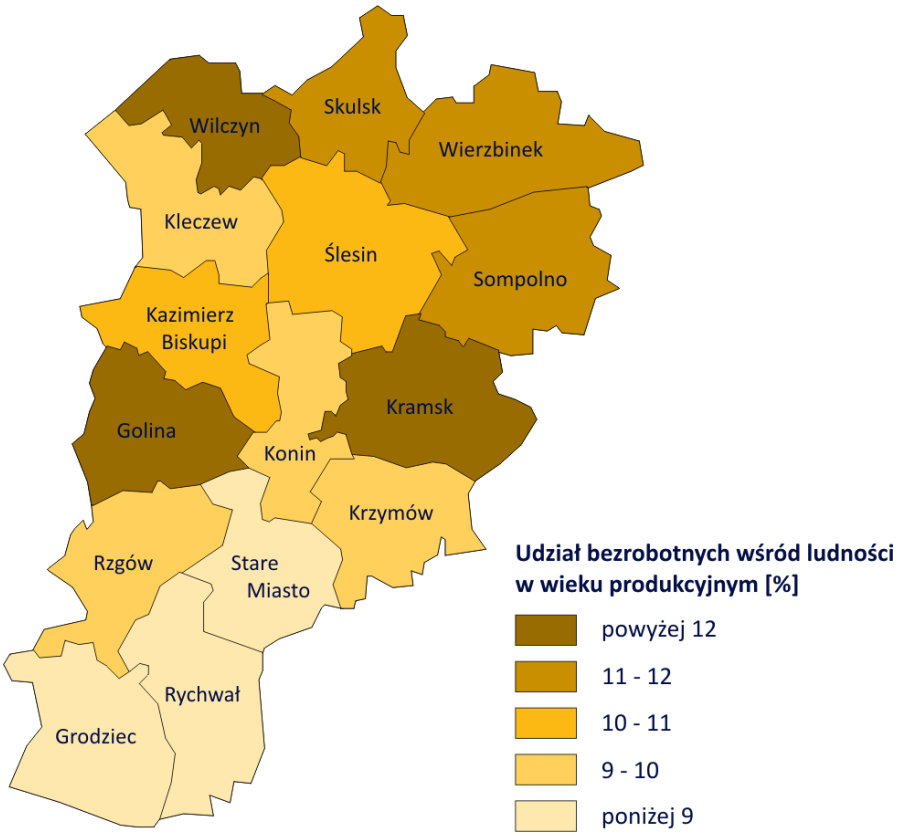

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i PUP

W opinii mieszkańców, główną przyczyną bezrobocia jest przede wszystkim ograniczenie inwestycji na obszarze aglomeracji, ale również wysokie obciążenia fiskalne pracodawców oraz niedostosowanie wykształcenia pracowników do potrzeb rynku. Istotność pozyskiwania inwestorów wskazują również organizacje pozarządowe, które wymieniają ten czynnik, jako działanie zmniejszające bezrobocie[18].

Według danych zebranych przez Powiatowy Urząd Pracy w Koninie, zawodem najbardziej deficytowym jest zawód lektora języka angielskiego, a w powiecie konińskim kierowcy ciągnika siodłowego. Z kolei do zawodów nadwyżkowych na tym obszarze zaliczyć można technika ekonomistę (Konin) oraz ogrodnika (powiat koniński).

Rysunek 30. Zawody deficytowe i nadwyżkowe w Koninie i powiecie konińskim

Zawody deficytowe		
	Konin	**Powiat koniński**
1	lektor języka angielskiego	kierowca ciągnika siodłowego
2	asystent nauczyciela przedszkola	konserwator części
3	monter mebli	bibliotekarz
4	maszynista wieloczynnościowych i ciężkich maszyn do kolejowych robót budowlanych	specjalista ds. sprzedaży
5	archiwista	pomocniczy robotnik polowy
Zawody nadwyżkowe		

[18] *Diagnoza i badania społeczne Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej*, Rybnik 2014

1	technik ekonomista	pozostali ogrodnicy
2	kucharz małej gastronomii	kucharz małej gastronomii
3	krawiec	cukiernik
4	technik budownictwa	technik budownictwa
5	kasjer handlowy	mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Koninie

W 2013 r. najczęstszą przyczyną wyłączenia z ewidencji bezrobotnych było podjęcie pracy (w 55% przypadkach). Powiatowy Urząd Pracy w Koninie aktywnie przeciwdziała bezrobociu w aglomeracji, część osób zostało wyłączonych z ewidencji bezrobotnych dzięki programom urzędu. W 2013 r. osoby wyłączone z ewidencji bezrobotnych z przyczyn związanych z działalnością PUP w Koninie stanowiły 14% bezrobotnych (2 tys. osób), a w roku 2011 jedynie 10%. Osoby te najczęściej rozpoczęły staż (768 osób) i szkolenia (440 osób). W grupie tej znalazły się 244 osoby, które podjęły działalność gospodarczą. W 2013 roku PUP w Koninie realizował 6 programów wsparcia dla osób bezrobotnych:

Rysunek 31. Programy aktywizacji bezrobotnych PUP w Koninie w 2013 r.

Nazwa programu	Źródło finansowania	Czas realizacji	Sposób wsparcia (stan na 2013 r.)
Nie zmarnuj szansy	ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki	2008-2014	482 os. odbyło staże; 80 os. odbyło szkolenia; 170 os. otrzymało jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej
Programy aktywizacji zawodowej bezrobotnych do 30 roku życia (1)	ze środków Funduszu Pracy stanowiących rezerwę Ministra Pracy i Polityki Społecznej	1.03-31.12.2013	34 os. odbyły staż
Programy aktywizacji zawodowej bezrobotnych do 30 roku życia (2)	ze środków Funduszu Pracy stanowiących rezerwę Ministra Pracy i Polityki Społecznej	25.11-31.12.2013	12 os. otrzymało jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej; 9 os. odbyło szkolenia
Program aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy określonych w art. 49 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	ze środków Funduszu Pracy stanowiących rezerwę Ministra Pracy i Polityki Społecznej	25.11-31.12.2013	12 os. otrzymało jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej; 11 os. odbyło szkolenia

Młodzi na Rynku Pracy	pakiet działań inicjowany bezpośrednio przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej	1.07.2012 - 31.08.2014	9 os. skorzystało z bonu szkoleniowego; 1 os. skorzystała z bonu na kształcenie podyplomowe; 1 os. skorzystała z dotacji na zasiedlenie; 4 oso. uczestniczyły w szkoleniu, 2 os. rozpoczęły staż
Nowa perspektywa	ze środków Funduszu Pracy	1.10.2013-31.12.2014	szkolenie dla osób , które utraciły pracę w PAK Kopalni Węgla Brunatnego Konin S.A.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Koninie

Na szczególną uwagę zasługuje program „Nowa perspektywa", który pomaga w znalezieniu pracy osobom, które utraciły zatrudnienie podczas grupowych zwolnień w PAK KWB Konin S.A. Zarówno ten program, jak i „Nie marnuj szans" oraz „Młodzi na Rynku Pracy" są kontynuowane w roku 2014.

Przedsiębiorcy aglomeracji konińskiej jako poważny problem lokalnego rynku pracy wskazują brak odpowiednio wykwalifikowanych pracowników – 45,2% badanych[19]. Najczęściej dotyczy to pracowników liniowych, produkcyjnych oraz fizycznych, ale również samodzielnych specjalistów (informatyków, handlowców). Rynek pracy nie jest zadowalający również pod względem braku doświadczenia zawodowego potencjalnych pracowników oraz niskiego poziomu motywacji do pracy.

3.4.4 Rynek edukacyjny

Wykształcenie mieszkańców OFAK jest zbliżone do średnich wartości dla województwa i kraju. Wśród mieszkańców najwięcej jest osób o wykształceniu średnim i policealnym – 25% oraz średnim zawodowym – 21%. Niewielki jest udział mieszkańców z wykształceniem wyższym – 12%, przy czym dla województwa udział ten wynosi 14%, a dla Polski 15%. Negatywnym zjawiskiem jest również dość wysoki udział ludności z wykształceniem jedynie podstawowym wśród osób w wieku produkcyjnym – 19%, o 5 punktów procentowych więcej niż dla Wielkopolski.

[19] dane dla N=115, [w:] *Badanie potencjału przedsiębiorstw*, Konin 2013

Rysunek 32. Struktura wykształcenia ludności w 2011 r.

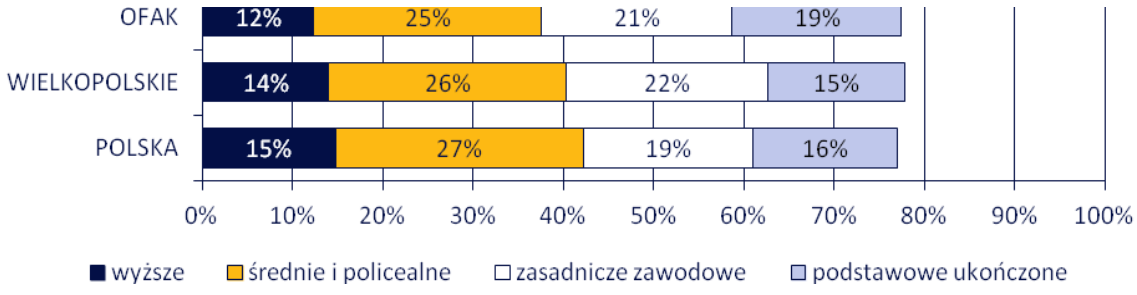

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość placówek oświatowych niższych szczebli – szkół podstawowych i gimnazjów, znajduje się w powiecie ziemskim, z kolei wyższych szczebli w mieście Konin. Szczegółowy podział szkół ze względu na rodzaj i lokalizację przedstawia Rysunek 33.

Rysunek 33. Wybrane placówki oświatowe w OFAK (dla młodzieży, bez specjalnych) w 2012 r.

rodzaj placówki oświatowej	powiat koniński	miasto Konin	OFAK
szkoły podstawowe	73	13	86
gimnazjum	25	12	37
technika	8	5	13
LO	3	8	11
zasadnicze szkoły zawodowe	3	5	8
licea profilowane	1	4	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba uczniów, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości zmienia się na przestrzeni lat, nie widać jednorodnego trendu, jednak po spadku w latach 2009-2011, w latach 2011-2012 zaczęła wzrastać. W roku 2012 świadectwo dojrzałości otrzymało 1163 uczniów z obszaru aglomeracji.

Rysunek 34. Liczba uczniów w OFAK, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości w latach 2007-2012

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba komputerów w placówkach oświatowych może stanowić o dostępie dzieci i młodzieży do technologii i Internetu. Liczba komputerów w szkołach podstawowych i gimnazjach przypadająca na 1 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi 72,2 i tym samym jest wyższa niż średnia krajowa i wojewódzka. Poziom dostępu do Internetu w szkołach jest porównywalny z sytuacją w Wielkopolsce i Polsce, udział komputerów z dostępem do Internetu wśród wszystkich komputerów w placówkach wynosi 92%.

Rysunek 35. Komputeryzacja w szkołach podstawowych i gimnazjach

Wskaźnik	POLSKA	WIELKOPOLSKA	OFAK
komputery w szkole na 1 tys. ludności w wieku przedprodukcyjnym	69,5	69,3	72,2
komputery z dostępem do Internetu	92%	93%	92%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z punktu widzenia gospodarki subregionu istotną rolę pełniły dwa zespoły szkół – ZS Górniczo-Energetycznych w Koninie oraz ZS Technicznych i Hutniczych w Koninie. Utworzone zostały aby przygotować lokalną siłę roboczą do potrzeb rynku pracy. ZS Górniczo-Energetycznych w Koninie edukował w zawodach niezbędnych w przemyśle paliwowo-energetycznym, z kolei ZS Technicznych i Hutniczych przygotowywał do pracy w hucie aluminium. Obecnie, w związku z zamknięciem huty i ograniczeniem zatrudnienia w kopalni szkoły utraciły swoją specjalizację.

Szkolnictwo wyższe

Szkoły wyższe w OFAK są zlokalizowane w Koninie, ze względu na to, że jest to największy ośrodek miejski na obszarze aglomeracji. W Koninie znajdują się 3 szkoły wyższe, co plasuje pod tym względem miasto (obok Leszna) na drugim miejscu w województwie, wśród powiatów i miast na prawach powiatu. Na obszarze Konina zlokalizowanych jest również 6 oddziałów zamiejscowych szkół wyższych.

Rysunek 36. Szkolnictwo wyższe w OFAK

Uczelnie wyższe	Oddziały zamiejscowe szkół wyższych
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie (publiczna)	Politechnika Poznańska Wydział Zamiejscowy w Koninie (publiczna)
Wyższa Szkoła Kadr Menedżerskich w Koninie	Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych w Poznaniu Wydział Zamiejscowy w Koninie
Wyższa Szkoła Pedagogiczno-Techniczna w Koninie	Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Koninie
	Wyższa Szkoła Finansów i Informatyki im. J.Chechlińskiego w Łodzi Wydział Zamiejscowy w Koninie
	Wyższa Szkoła Kupiecka w Łodzi Wydział Zamiejscowy w Koninie
	Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie Studium Teologii we Włocławku Oddział w Koninie

Źródło: Opracowanie własne

Łącznie na wszystkich dziewięciu uczelniach wymienionych w tabeli, istnieje możliwość studiowania na 28 kierunkach. Większość uczelni oferuje studia humanistyczne, tylko po 25% kierunków istnieje możliwość zdobycia tytułu inżyniera. Jedynie dwie uczelnie oferują studia II stopnia, w trybie stacjonarnym kształci pięć uczelni. Najczęściej oferowanym kierunkiem jest pedagogika oraz zarządzanie, spośród kierunków technicznych wyróżnić można budownictwo, inżynierię środowiska czy energetykę, istotną ze względu na specyfikę obszaru aglomeracji, związaną od lat z przemysłem energetycznym.

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie zajmuje 7 miejsce w rankingu Perspektywy 2013 w kategorii Państwowe Wyższe Szkoły Zawodowe (na 29 szkół biorących udział w rankingu). Wyżej w rankingu znajdują się dwie szkoły z województwa – z Kalisza (1. miejsce) i Leszna (2. miejsce).

Negatywną cechą szkolnictwa wyższego w OFAK jest niedopasowanie kierunków kształcenia do zapotrzebowania na rynku pracy, w związku z czym tak duży odsetek młodych ludzi pozostaje bez pracy[20]. Obecnie wydział Politechniki Poznańskiej prowadzi studia transportowe (przy Zakładzie Doskonalenia Zawodowego), a Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna z Łodzi w swoim ośrodku zamiejscowym w Koninie prowadzi studia podyplomowe transport-logistyka-spedycja. Korzystną tendencją są wprowadzane zmiany, ponieważ kolejne dwie uczelnie wyższe mają w planach w najbliższych latach uruchomienie kierunku logistyka na studiach inżynierskich (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie już w roku akademickim 2014/2015), co wpisywałoby się w potrzeby regionu związane z rozwojem branż logistycznych w pobliżu autostrady A2. Jednak w związku z niewystarczającą ofertą edukacyjną wielu młodych ludzi wyjeżdża na studia do większych ośrodków miejskich – głównie do Poznania, ale również do Warszawy i Łodzi. Powoduje to negatywne zjawisko odpływu wykształconej ludności, która najczęściej pozostaje w metropoliach na stałe.

3.4.5 Uwarunkowania społeczne – podsumowanie

Niekorzystne procesy demograficzne, związane ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku produkcyjnym mogą negatywnie wpłynąć na zasoby pracy w OFAK. Liczba ludności aglomeracji nie zmieniła się znacząco na przestrzeni ostatnich trzech lat, zróżnicowanie

[20] *Diagnoza i badania społeczne Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Konińskiej*, Rybnik 2014

widać jedynie w podziale na poszczególne gminy. Negatywną tendencją są migracje zarobkowe mieszkańców OFAK, które są szczególnie popularne wśród młodych i przedsiębiorczych osób – odpływ ludności rejestruje się przede wszystkim w mieście Konin i gminach położonych na północy aglomeracji. Największy przyrost ludności występuje w gminach podmiejskich, m.in. w gminie Stare Miasto i Krzymów. Jednak w latach 2007-2012 następowało zmniejszenie salda migracji w powiecie konińskim, a wzrost w mieście Konin. Gęstość zaludnienia OFAK jest wyższa niż w województwie i kraju, najwyższa w gminach położonych w środkowej części obszaru. Zróżnicowana gęstość zaludnienia gmin OFAK umożliwia prowadzenie różnej działalności gospodarczej, np. usługowo-handlowych na terenach gęsto zaludnionych, a turystycznych na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia. Elementem mogącym negatywnie wpływać na jakość życia jest niska powierzchnia mieszkania w przeliczeniu na mieszkańca, co skutkować może wysokimi cenami mieszkań.

Najwięcej mieszkańców zatrudnionych jest w sektorze usługowym, jednak odsetek ten jest znacznie mniejszy niż w Wielkopolsce i całym kraju. Ponadto w OFAK duża cześć zatrudnionych pracuje w sektorze rolniczym, aż o 8 p.p. więcej niż w regionie, jednak udział osób zatrudnionych w tym sektorze maleje. Wysoka liczba zatrudnionych w sektorze rolnictwa może negatywnie wpłynąć na sytuacje na rynku pracy biorąc pod uwagę ogólnopolski trend zmniejszenia pracochłonności w ramach tego sektora. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie jest zbliżone do średniej wojewódzkiej, co nie jest ani zachętą, ani czynnikiem zniechęcającym dla potencjalnego inwestora.

Sytuację na rynku pracy pogarsza wysoka stopa bezrobocia, szczególne obawy budzi wysoki procent osób długotrwale bezrobotnych, a ponowna aktywizacja takich osób jest niezwykle trudna. Gminami o najwyższym udziale osób bezrobotnych są Kramsk i Wilczyn, najniższe bezrobocie jest w gminach położonych w południowej części aglomeracji. Duże zróżnicowanie w poziomie bezrobocia w ramach OFAK tworzy trudności w opracowaniu wspólnych, kompleksowych działań wszystkich jednostek samorządowych na danym obszarze. Najwięcej bezrobotnych jest w wieku średnim, lecz udział ludzi młodych (do 24 roku życia) wśród bezrobotnych jest wyższy niż w Polsce i Wielkopolsce. Bezrobotni z wykształceniem zawodowym stanowią większość spośród osób pozostających bez pracy, a niekorzystnym zjawiskiem jest coroczne zwiększanie się liczby bezrobotnych z wykształceniem wyższym. Jako pozytywny aspekt można wymienić zespół działań aktywizujących bezrobotnych w ramach PUP, niestety zastrzeżenie może budzić, zgodnie z ogólnopolskimi tendencjami, niska efektywność tych programów.

Mimo dużej liczby placówek edukacyjnych i lokalizacji na terenie aglomeracji trzech uczelni wyższych problemem jest niedopasowanie edukacji do potrzeb rynku. Odsetek ludności z wykształceniem wyższym jest niższy niż w regionie i kraju, również wysoki jest procent udziału w strukturze ludności osób z wykształceniem podstawowym. Negatywnie na sytuację na rynku edukacyjnym wpływa niedostateczna liczba szkół wyższych, szczególnie tych z kierunkami inżynierskimi i możliwością podjęcia studiów II stopnia.

3.5 Uwarunkowania gospodarcze

W przypadku tworzenia studium rozwoju gospodarczego najważniejszą kwestią jest zdiagnozowanie sytuacji gospodarczej jednostek. Na wzrost gospodarczy ma wpływ bardzo wiele czynników, jest to m.in. istniejący potencjał gospodarczy, poziom przedsiębiorczości, kapitał finansowy (w szczególności inwestycyjny), działalność instytucji otoczenia biznesu i wiele innych. Są to czynniki zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, które rozwinięte na wysokim poziomie zapewniają danemu obszarowi konkurencyjność. Poniżej przedstawiono diagnozę OFAK pod względem posiadanego potencjału gospodarczego, co ma kluczowe znaczenie przy opracowywaniu *Studium*.

W rozwoju gospodarczym OFAK niemałe znaczenie odgrywają położone w sąsiedztwie największe metropolie Polski – Poznań, Łódź oraz Warszawa. Oprócz możliwości komunikacyjnych autostradą A2, takie położenie otwiera również drogę do najnowocześniejszych technologii, pozwala na transfer wiedzy oraz innowacji z dużych ośrodków miejskich. Z jednej strony daje to wiele możliwości, m.in. przyciągnięcia na tereny aglomeracji inwestorów, dla których dobre skomunikowanie z metropoliami (bliski rynek zbytu) jest niewątpliwą korzyścią. Jednak z drugiej strony OFAK musi przezwyciężyć znacznie większe ośrodki miejskie w „walce" o inwestora.

Najpowszechniejszą miarą poziomu dobrobytu mieszkańców jest wartość Produktu Krajowego Brutto. OFAK leży w podregionie konińskim, którego PKB na mieszkańca wynosiło w 2011 r. 30684 zł, czyli stanowiło 77,4% średniej krajowej i 74,3% średniej wojewódzkiej.

OFAK odznacza się na tle kraju niską wartością sprzedaną przemysłu – 3880 mln zł, co w przeliczeniu na liczbę mieszkańców wynosi 18,8 tys. zł. Jest to prawie 2 razy mniej niż dla województwa. Wartość sprzedana przemysłu jest jednym z mierników działalności gospodarczej, dotyczącej działalności przemysłowej, budowlano-montażowej, transportowej i innej. Pod tym względem miasto Konin przewyższa średnią krajową o ok. 10 tys. jednak powiat koniński odznacza się bardzo niską wartością produkcji sprzedanej przemysłu (ok. 9 tys. zł/mieszkańca).

Rysunek 37. Produkcja sprzedana przemysłu w 2012 r. w przeliczeniu na mieszkańca [zł/mieszk.]

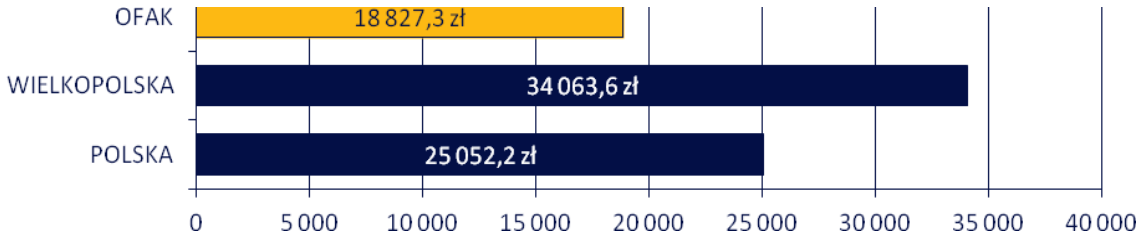

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.5.1 Wykorzystanie terenu

Tereny objęte granicami OFAK są to w większości obszary rolnicze – 69% (Załącznik 5). Większy jest udział tych terenów w strukturze gruntów, niż w kraju oraz województwie. Z kolei mniejszą powierzchnię zajmują obszary leśne (16%). Największy udział użytków

rolnych w strukturze użytkowania gruntów występuje w gminie Golina (aż 83%). Naturalnie najmniej użytków rolnych znajduje się w mieście Konin (43%), jednak niewiele więcej w gminie Kazimierz Biskupi (44%). W przeciwieństwie jednak do miasta na prawach powiatu, w gminie wiejskiej dużą część powierzchni stanowią lasy i grunty leśne (26%), m.in. ze względu na występowanie na jej obszarze Puszczy Bieniszewskiej. W gminach wiejskich lub miejsko-wiejskich, o wysokim udziale gruntów niezaliczonych do użytków rolnych i obszarów leśnych, dużą część gruntów stanowią obecne tereny kopalniane lub zrekultywowane tereny pokopalniane.

Rysunek 38. Struktura użytkowania gruntów w 2010 r.

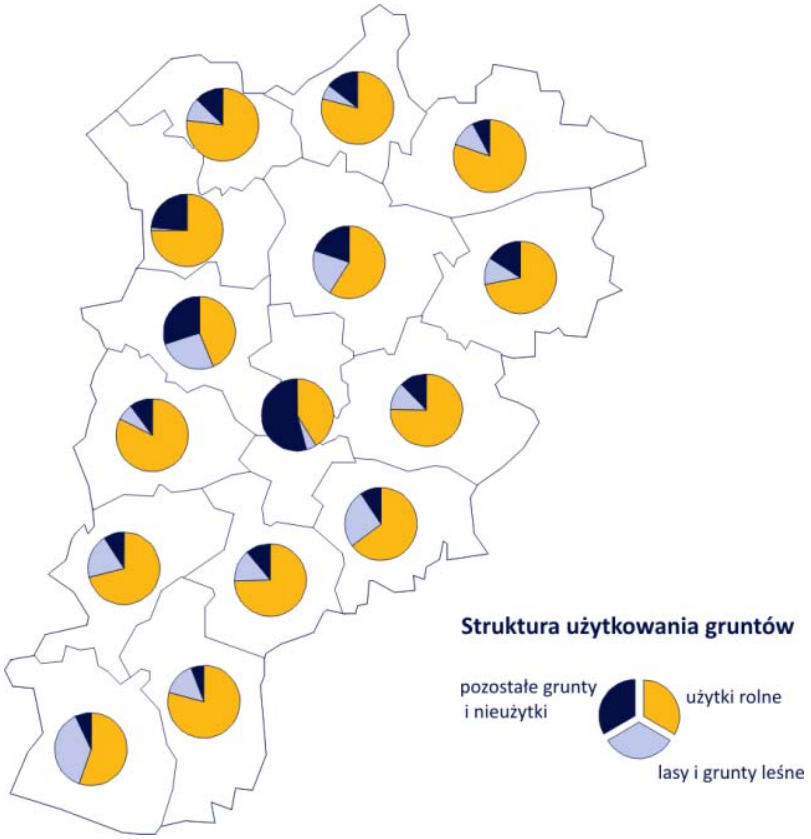

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rysunek 39. Struktura użytkowania gruntów w 2010 r.

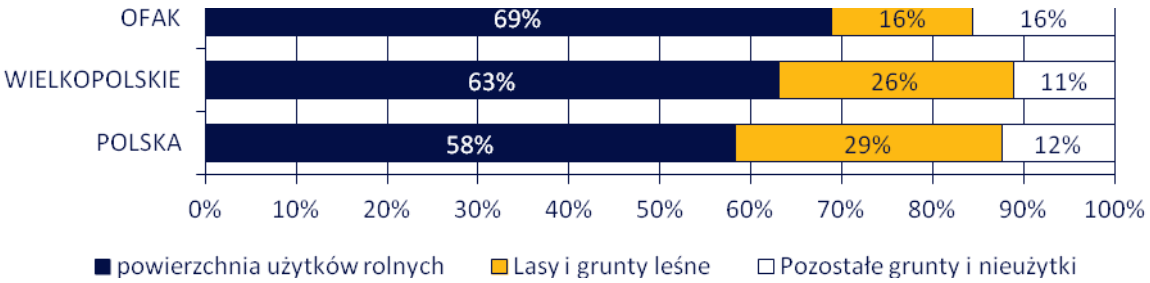

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W powiecie konińskim w 2012 r. 72,1% gruntów należało do osób fizycznych, a 21,1% do Skarbu Państwa. Jedynie 0,2% powierzchni to grunty należące do powiatu. W strukturze

gruntów dominują użytki rolne, które stanowią aż 71,8%, a grunty leśne i zadrzewione 17,1%. Struktura własności nieruchomości dla Miasta Konina przedstawiona jest w poniższej tabeli.

Rysunek 40. Struktura własności nieruchomości w Koninie (2009 r.)

Rodzaj własności	powierzchnia [ha]
Powierzchnia gruntów skomunalizowanych wg prawnych form użytkowania ogółem	1220,0
Tworzące gminny zasób nieruchomości	864,0
Przekazane w trwały zarząd gminnym jednostkom organizacyjnym	53,0
Przekazane w użytkowanie wieczyste	245,0
Przekazane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym	44,0
Lasy ogółem	259,8
Grunty leśne publiczne ogółem	227,7
Grunty leśne prywatne	34,0

Źródło: Zintegrowany lokalny program rewitalizacji Miasta Konina, Konin 2011

Istotną rolę w kształtowaniu zagospodarowania terenu mają tereny pokopalniane, które zajmują duże obszary i po zakończeniu wydobycia muszą być wykorzystane. Podkreślić należy bardzo duży wkład kopalni w rekultywację terenów zdegradowanych. Kopalnia już przed rozpoczęciem odkrywki musi wskazać planowany sposób rekultywacji terenów, najczęściej w jednej z czterech form – rekultywacja w kierunku wodnym, leśnym, rolniczym i rekreacyjnym. Tereny najczęściej przechodzą we własność samorządów, Lasów Państwowych lub prywatnych właścicieli (najczęściej rolników). Tereny pozostałe po pierwszych odkrywkach już zostały zrekultywowane, odkrywka Niesłusz w kierunku rekreacyjnym, Gosławice w kierunku wodnym, a Pątnów w kierunku leśnym i rolnym (powstał również zbiornik wodny, który teraz jest własnością prywatną). Najczęściej w wyrobiskach tworzy się zbiorniki wodne, jak to jest w planach we wszystkich funkcjonujących odkrywkach i tych które zaczynają być dopiero poddawane rekultywacji. Planowane kierunki rekultywacji w poszczególnych odkrywkach:

- Odkrywka Kazimierz – w kierunku wodnym (istniejący i planowany akwen wodny),
- Odkrywka Jóźwin – IIA w kierunku rekreacyjno-sportowym (teren pod: stok narciarski, zbiornik wodny, tor motocrossowy, amfiteatr), IIB w kierunku wodnym,
- Odkrywka Lubstów – w kierunku rolnym, wodnym (powstaje zbiornik wodny), wyznaczono ścieżki rowerowe i spacerowe; zagospodarowanie terenu wokół jeziora uzgodnione z gminą Sompolno – przewiduje stworzenie bazy dla turystyki, żeglarstwa i sportów motorowodnych,
- Odkrywka Drzewce – od początku istnienia odkrywki prowadzone są prace rekultywacyjne: nasadzenia sosny, brzozy i robinii akacjowej, leśny kierunek rekultywacji (ze względu na piaszczyste gleby), akwen wodny; na wniosek gminy Kramsk zmieniono kierunek rekultywacji pola Bilczew – powstanie zbiornik wodny,
- Odkrywka Tomisławice – od początku istnienia odkrywki prowadzone są prace rekultywacyjne, po zakończeniu wydobycia powstanie kompleks obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz zbiornik wodny.

Ważnym pojęciem, które wiąże się ze sposobem zagospodarowania terenu jest rewitalizacja. Zgodnie z obowiązującą definicją jest to proces obejmujący zmiany przestrzenne, techniczne, społeczne i gospodarcze, które zostają podjęte w interesie publiczny. Celem działań jest wyprowadzenie danego obszaru z sytuacji kryzysowej, przywrócenie utraconych

funkcji oraz stworzenie warunków do dalszego rozwoju z wykorzystaniem zasobów wewnętrznych. Działania rewitalizacyjne są ukierunkowane na ponowne zagospodarowanie, ożywienie obszarów zdegradowanych, a więc takich, które borykają się z problemami społecznymi, gospodarczymi lub przyrodniczymi. W OFAK istnieją tereny, które powinny zostać objęte procesem rewitalizacji. Są to przede wszystkim obszary pokopalniane, dla których proces rewitalizacji rozpocznie się po zakończeniu eksploatacji – obecnie prowadzone są działania rekultywacyjne. Tereny te obejmują obszary pozostałe po eksploatacji węgla brunatnego, znajdujące się na terenie gminy Kleczew, Kazimierz Biskupi, Wierzbinek, Sompolno i Kramsk. Rewitalizacja wiąże się nierozerwalnie również ze zdegradowanymi terenami miejskimi. Należą do nich poprzemysłowe tereny Konina, część staromiejska miasta położona na południe od Warty oraz tereny wzdłuż Warty[21]. Działania rewitalizacyjne powinny objąć również pozostałe miasta OFAK, czyli Sompolno, Golina, Rychwał i Ślesin, m.in. ze względu na wysokie bezrobocie.

Istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego jest pokrycie obszaru miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Wysokie pokrycie świadczy o uregulowanej polityce przestrzennej i może być zachętą dla inwestora zewnętrznego. OFAK odznacza się niewielkim stopniem pokrycia planami, jednak wyższym od średniej dla województwa. Największa powierzchnia gmin objętą obowiązującymi planami można przypada gminom miejskim i miejsko-wiejskim.

[21] *Zintegrowany lokalny program rewitalizacji Miasta Konina,* Konin 2011